

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra politologie

**Analýza kolumbijských mírových jednání s FARC v kontextu
teorie řešení konfliktů**

Diplomová práce

Autor: Bc. Nikola Gruntová
Studijní program: N6701 Politologie
Studijní obor: Politologie – latinskoamerická studia
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Pavlína Springerová, Ph.D.

Hradec Králové, 2020

Zadání diplomové práce

Autor: Nikola Gruntová
Studium: F17NP0050
Studijní program: N6701 Politologie
Studijní obor: Politologie - latinskoamerická studia
Název diplomové práce: **Analýza kolumbijských mírových jednání s FARC v kontextu teorie řešení konfliktů**
Název diplomové práce AJ: Analysis of Colombian peace negotiations with the FARC in the context of conflict resolution theory

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se věnuje fenoménu Latinské Ameriky ? guerillám, které výrazně ovlivnily politickou strukturu celého kontinentu. Práce se zabývá mírovými procesy v Kolumbii, které vedly k ukončení občanské války mezi kolumbijskou vládou a levicovou guerillou FARC, probíhající v letech 1964 až 2016. Mírové rozhovory neprobíhaly pouze mezi vládou a guerillou, zapojena byla v druhé fázi mírových jednání i společnost, která v referendu zamítla původní mírovou dohodu z října 2016, což vedlo k dalšímu vyjednávání. Cílem práce je porovnat změny ve struktuře mírových jednání v průběhu let 2012 až 2016 a zjistit, jak byla mírová jednání hodnocena ze strany veřejného mínění? Respektive jak mírové procesy ovlivnily důvěru společnosti vůči FARC i vůči vládě? Stejně tak je pozornost věnována činnostem guerilly a jejich možným dopadům na veřejné mínění v době mírových jednání. Důležitým zdrojem pro získání informací budou průzkumy veřejného mínění, provedené výzkumníky projektu The Latin American Public Opinion Project (LAPOP). Práce se věnuje i tomu, jaké byly motivy aktérů konfliktu pro vstup do mírových jednání a analyzuje příčiny úspěchu i neúspěchu mírových jednání. Respektive jaké byly strukturální důvody úspěchu mírových smluv v roce 2016? V této případové studii bude aplikovaná teorie řešení konfliktů, zejména v kontextu občanských válek - jak dochází k ukončování občanských válek.

Hlavní výzkumné otázky jsou:

- 1) Jakým způsobem hodnotilo veřejné mínění mírové procesy?
- 2) Jaké byly strukturální důvody úspěchu mírových smluv v roce 2016?

Herbolzheimer, Kristian. 2016. *Innovations in the Colombian peace proces*. The Norwegian Peacebuilding Resource Centre. Dostupné na: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/colombia%20peacebuilding.pdf>

Mareš, Miroslav. 2004. *Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii*. Obrana a strategie 4, č. 1.

Segura Renata, Stein Sabrina. 2018. *The Colombian peace proces wiht the FARC: A mapping of vulnerabilities*. Conflict prevention and peace forum. Dostupné na: <https://www.ssrc.org/publications/view/the-colombian-peace-process-with-the-farc-a-mapping-of-vulnerabilities/>

Segura Renata. 2017. *Made in Havana: How Colombia and the FARC Decided to End the War*. Dostupné na: <https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/2017/02/IPI-Rpt-Made-in-Havana.pdf>

Pečínka, Pavel. 1998. *Od Guevary k zapatistům: přehled, složení a činnost guerillových hnutí Latinské Ameriky*. Brno: Doplněk.

Prorok, Vladimír a Lisa, Aleš. 2011. *Teorie a praxe řešení politických konfliktů*. Grada Publishing, a.s.

Waisová, Šárka. 2005. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.

Wallensteen, Peter. 2015. *Understanding Conflict Resolution*. London: Sage Publications..

Zambrano, Liliana and Gómez, Filipe. 2013. *Participation of civil society in the Colombian peace proces*. The Norwegian Peacebuilding Resource Centre. Dostupné na: <file:///C:/Users/Nika/Desktop/%C5%A1kola/Diplomov%C3%A1%20pr%C3%A1ce/kolumbie%20m%C3%ADrov%C3%A9%20procesy%202.pdf>

Garantující pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Pavlína Springerová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 11.11.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. et Mgr. Pavlíny Springerové, Ph.D. a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 26. 6. 2020

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí této práce Mgr. et Mgr. Pavlíně Springerové, Ph.D. za odborné vedení práce a cenné rady při konzultacích.

Anotace

Gruntová, Nikola. 2020. *Analýza kolumbijských mírových jednání s FARC v kontextu teorie řešení konfliktů*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové Filozofická fakulta, Katedra politologie. Diplomová práce.

Diplomová práce se věnuje fenoménu Latinské Ameriky - guerillám, které výrazně ovlivnily politickou strukturu celého kontinentu. Práce se zabývá mírovými procesy v Kolumbii, které vedly k ukončení občanské války mezi kolumbijskou vládou a levicovou guerillou FARC, probíhající v letech 1964 až 2016. Mírové rozhovory neprobíhaly pouze mezi vládou a guerillou, zapojena byla v druhé fázi mírových jednání i společnost, která v referendu zamítla původní mírovou dohodu z října 2016, což vedlo k dalšímu vyjednávání. Cílem práce je porovnat změny ve struktuře mírových jednání v průběhu let 2012 až 2016 a zjistit, jak byla mírová jednání hodnocena ze strany veřejného mínění? Respektive jak mírové procesy ovlivnily důvěru společnosti vůči FARC i vůči vládě? Stejně tak je pozornost věnována činností guerilly a jejich možným dopadům na veřejné mínění v době mírových jednání. Důležitým zdrojem pro získání informací budou průzkumy veřejného mínění, provedené výzkumníky projektu The Latin American Public Opinion Project (LAPOP). Práce se věnuje i tomu, jaké byly motivy aktérů konfliktu pro vstup do mírových jednání a analyzuje příčiny úspěchu i neúspěchu mírových jednání. Respektive jaké byly strukturální důvody úspěchu mírových smluv v roce 2016. V této případové studii je aplikovaná teorie řešení konfliktů, zejména v kontextu občanských válek - jak dochází k ukončování občanských válek.

Hlavní výzkumné otázky jsou:

- 1) Jakým způsobem hodnotilo veřejné mínění mírové procesy?
- 2) Jaké byly strukturální důvody úspěchu mírové dohody v roce 2016?

Klíčová slova: mírová jednání, Kolumbie, FARC, mírová dohoda, veřejnost, řešení konfliktů, občanská válka

Annotation

Gruntová, Nikola. 2020. *Analysis of Colombian peace negotiations with the FARC in the context of conflict resolution theory*. Hradec Králové: University of Hradec Králové, Philosophical faculty, Department of political science. Bachelor thesis.

The diploma thesis deals with the phenomenon of Latin America - guerrillas, which significantly influenced the political structure of the entire continent. The thesis deals with the peace processes in Colombia, which ended the civil war between the Colombian government and the left - oriented FARC guerrilla, ongoing between 1964 and 2016. Peace discussions did not take place only between the government and the guerrilla, also there was an involvement of the society, who rejected the original peace agreement of October 2016 in the second phase of the peace discussions, which led to further negotiating. The aim of this work is to compare the changes in the structure with previous peace negotiations from 2002 and how these peace negotiations were evaluated by public opinion. Attention is also paid to the guerilla activities and their possible effects on public opinion during the peace negotiations. An important source of information is a source of public opinion polls conducted by researchers from The Latin American Public Opinion Project (LAPOP). The thesis also deals with the motives of the actors of the conflict for entering into the peace negotiations and it analyzes the causes of success and failure of these negotiations. Respectively, what the structural reasons for the success of the peace treaties in 2016 were. In this case study, the theory of conflict resolution is applied, especially in the context of civil wars - how they end.

Main research questions are:

- 1) How the processes were evaluated by public opinion.
- 2) The specification of structural reasons for success of the peace contracts in 2016.

OBSAH

Úvod	1
1. Teoretická část.....	6
1.1 Guerilla	6
1.2 Teorie občanské války	11
1.3 Výzkumné programy UCDP, PAM a NOREF	14
1.4 Teorie řešení konfliktů - způsoby ukončování občanských válek	17
1.5 Negociace a mírový proces.....	20
2. Analytická část	28
2.1 Vznik FARC a občanská válka v Kolumbii.....	28
2.2 Uribeho administrativa a řešení konfliktu s guerillou.....	31
2.3 Santosova administrativa a mírová jednání	35
2.4 Inovace a změny struktury mírových dohod	47
3. Občanská společnost a veřejnost v mírovém procesu	55
3.1 Role veřejnosti a občanské společnosti v průběhu mírových jednání... ..	55
3.2 Výsledky průzkumu veřejného mínění.....	61
Závěr	68
Prameny a literatura.....	73
Literatura	73
Internetové zdroje	78

ÚVOD

Kolumbie je zemí dvou tváří. Na jedné straně je Kolumbie jednou z mála zemí, která nabízí na svém území tolik ekosystémů. Nejen, že je zde rozsáhlé území deštných pralesů a vrcholky hor rozsáhlých And, ale i přístup k pobřeží Tichého oceánu a k teplému Karibskému moři, které je velkým lákadlem pro turisty. Odvrácená strana mince je však dlouhotrvající násilí a kriminalita, která se v kolumbijské společnosti, převážně na venkově, kumuluje už od konce 19. století, kdy začalo docházet k násilí mezi liberály a konzervativci, které se v první polovině 20. století vystupňovalo do období tzv. La Violencia a následně vyústilo do občanské války s guerillami. Posledního více než půl století žila Kolumbie ve strachu a zmítaly jí ozbrojené konflikty, únosy, guerillové organizace a polovojenské jednotky. Založením guerillového hnutí FARC Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (Revoluční ozbrojené síly Kolumbie) v roce 1964, začala občanská válka s nejstarší guerillou v Latinské Americe. Dlouhotrvající ozbrojený konflikt mezi vládou, FARC, dalšími guerillami a paramilitantními jednotkami si od začátku konfliktu vyžádala více než 260 000 obětí, tisíce pohřešovaných, sedm milionů uprchlíků, nehledě na to, že se země po celou dobu trvání občanské války potýkala se zvýšenou nezaměstnaností, špatnou ekonomickou situací, sociální nerovností a vysokou mírou korupce. (UCDP 2020)

Pokusy o smír nebo ukončení ozbrojeného konfliktu byly součástí téměř každé prezidentské administrativy od počátku 80. let 20. století. První pokusy o vyjednání mírových dohod zahájil v roce 1982 prezident Belisario Betancur, zdoluhavé příměří však skončilo nálety na velitelství FARC. Druhé úsilí vyjednat mír bylo zahájeno v roce 1991 prezidentem Cesarem Gaviriou, to bylo však také neúspěšné. Třetí pokus, vedený Andrésem Pastranou v letech 1998 – 2002, vedl k vytvoření demilitarizovaných zón, ale ani ty nenapomohly k dosažení míru. Až v roce 2016 dovedla čtvrtá mírová jednání Kolumbii k ukončení dlouhotrvajícího konfliktu. (Nylander a kol. 2018: 3)

Na rozdíl od svých předchůdců si prezident Álvaro Uribe získal ihned po nástupu na prezidentské křeslo důvěru kolumbijského lidu tím, že slíbil uplatňování tvrdé ruky a neústupný postoj proti levicovým partyzánům. (Isaacson 2002) Právě Uribeho strategie byla prvním krokem k ukončení bojů mezi dvěma zneprátenými tábory. Hlavním pilířem jeho strategie byla politika „demokratické bezpečnosti“, která spočívala v prosazení státní kontroly nad celým národním územím za pomoci armády. Ve svém prvním volebním období v letech 2002–2006 byl jeho plán úspěšný a napomohl k oslabení guerilly. (Bettile 2016: 5) V roce 2005 skupina jeho stoupenců v parlamentu prosadila změnu ústavy, která umožnila jeho znovuzvolení. V roce 2006 byl Uribe skutečně zvolen podruhé za sebou. Ve druhém funkčním období však důvěra veřejnosti k jeho tvrdým krokům opadala. (Klíma 2015: 460) Jeho popularita klesala, Kolumbijci sice neschvalovali únosy prováděné guerillou, zároveň však Uribeho politika tvrdé ruky často hraničila s porušováním lidských práv, kdy přibližně ve stovce případů byli usmrceni civilisté. Álvaro Uribe nicméně pokračoval v boji proti FARC s prokazatelnými výsledky pro vládní vojska až do konce svého druhého volebního období. V roce 2010 byl Uribe na postu prezidenta vystřídán Juanem Manuelem Santosem, který se zavázal, že bude pokračovat ve stejné strategii svého předchůdce. Vzhledem k tomu, že byl ministrem obrany Uribeho vlády a podílel se tak na otevřeném boji s partyzány, pro něj z počátku pokračování ve stejné strategii nebyl problém. (Závodníková 2009) V roce 2012 však došlo ke změně strategie Santosovy administrativy. V důsledku relativního oslabení¹ FARC, díky intenzivním bojům z předchozích let Uribeho a z části Santosovy vlády, tak došlo k vytvoření příznivých podmínek pro mírová vyjednávání. (Bettile 2016: 7)

V srpnu 2012 kolumbijský prezident Juan Manuel Santos oznámil, že vláda odstartovala mírové rozhovory s FARC ve snaze vyřešit 50letý vnitřní ozbrojený konflikt. Počáteční tajný dialog mezi Santosovou vládou a vedením FARC vedl k zahájení formálních mírových rozhovorů. Rozhovory začaly v norském Oslu, později byly přesunuty do kubánské Havany. V září i prosinci 2012 více než

¹ Výrazné ztráty v hnutí FARC jsou znatelné s nástupem J. M. Santose do funkce ministra obrany v roce 2006. Během jeho prezidenství bylo oznámeno snížení počtu povstalců z přibližně 16 000 z roku 2001 na 6 000–8 000 v letech 2010. (UCDP 2020)

polovina dotázaných Kolumbijců podporovala mírové rozhovory, i když mnohem méně z nich věřilo, že budou mírové rozhovory úspěšné. V průběhu mírových procesů byla zapojována i občanská společnost, která pomocí zástupců zastupujících civilní obyvatelstvo na veřejných fórech, předkládala návrhy vyjednávačům. (Bettile 2016: 7)

Hlavními cíli práce jsou: analýza bodů mírové dohody, zároveň zjistit, zda společnost mírová jednání podporovala a jaké způsoby řešení konfliktu společnost preferovala v průběhu Uribeho a Santosovy administrativy. Důležitým zdrojem pro získání informací budou průzkumy veřejného mínění, provedené výzkumníky projektu The Latin American Public Opinion Project (LAPOP), práce bude čerpat i z dat výzkumného projektu společnosti IPSOS. Dále se práce věnuje strukturálním příčinám, které ve srovnání s předchozími neúspěchy jednání v roce 2002 vedly k tomu, že byla mírová jednání úspěšná, nakonec se věnuje i důvodům, které zapříčinily to, že společnost v roce 2016 v referendu odmítla sjednanou dohodu. Za tímto účelem bude v práci prostudován průběh mírových jednání a samotné řešení konfliktu, které práci pomohou zodpovědět tyto výzkumné otázky:

- 1) Jaké strukturální důvody mírových smluv napomohly k ukončení konfliktu oproti neúspěšným mírovým jednáním z roku 2002?
- 2) Jak se mírová jednání promítala do veřejného mínění jednotlivců?

První část diplomové práce je věnována teoretickému ukotvení, které se bude okrajově věnovat problematice definování guerillových hnutí, které v českém prostředí zpracoval například Miroslav Mareš v díle *Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii*. Ze zahraniční literatury se tématu věnuje například Ariel Merari, čerpáno bude i z díla zakladatele moderního guerillového boje Che Guevary - *La guerra de guerrillas*. Následně je za účelem zodpovězení výzkumných otázek využita teorie řešení konfliktů a způsoby ukončování občanských válek, včetně mírového vyjednávání a mírových dohod. Mezi významné teoretiky zabývající se teorií řešení konfliktů je například Peter Wallensteen, který se ve své knize *Understanding Conflict Resolution* v pátém vydání z roku 2019 zabývá především teorií válek,

vnitrostátních sporů a jejich prevencí, řešení a tvorbě míru. Peter Wallensteen je i vedoucím výzkumného programu Uppsala (Uppsala Conflict Data Program), který patří k nejznámějším projektům zabývajícím se výzkumem konfliktů, jejich příčinami, stupni intenzity, ale i mírovými jednáními a práce z něj bude také čerpat. Barbara Walter je další přední autorkou zabývající se konflikty, která však ve svých článcích předkládá přímo konkrétní řešení, která vedou k úspěšnému ukončení občanských válek a mírových jednání. V českém prostředí se mnoho autorů touto tematikou nezabývá, mezi významné autory patří například Šárka Waisová, která se způsobu řešení konfliktů věnuje ve svém díle Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích z roku 2005. Dalším autorem, který se věnuje řešení konfliktů, konkrétněji mírovým jednáním je William Zartman, je součástí mezinárodního institutu míru a bezpečnosti a ve svých knihách se zabývá načasováním úsilí o vyřešení konfliktu, a přikládá velký důraz na správný okamžik zahájení mírových jednání. Práce bude čerpat i z článků Ramziho Badrana a Virginii Fortny, kteří se zabývají mírovými dohodami z hlediska jejich obsahu. Zda silnější ustanovení v mírových dohodách napomohou k dosažení míru.

Druhá část diplomové se věnuje administrativám posledních dvou prezidentů, nejprve administrativě Alvara Uribeho, která výrazně oslabilo guerillové hnutí, což napomohlo ke zlepšení podmínek pro následné mírové rozhovory pod vedením Juana Manuela Santose, jehož administrativě, sjednaným bodům mírové dohody, problémům s kterými se strany při vyjednávání setkaly, inovacím a strukturálním důvodům mírových dohod, které oproti předešlým neúspěšným jednáním napomohly k uzavření mírových dohod, se bude druhá část také věnovat.

Třetí část práce se věnuje roli kolumbijské společnosti a zároveň analyzuje guerillové hnutí ve vzájemné interakci s administrativou Alvara Uribeho a Juana Manuela Santose a mírovými rozhovory, zejména v kontextu promítnutí interakcí do veřejného mínění. Vzhledem k tomu, že společnost v referendu v roce 2016 odmítla sjednanou mírovou dohodu a zapříčinila tím další vyjednávání o mírové dohodě, se proto práce věnuje důvodům, které společnost vedly k odmítnutí referenda a zkoumá proměnu názorů společnosti na způsob řešení občanské války

v průběhu let 2006–2016 a zároveň důvěru v úspěšná mírová jednání. Názory veřejného mínění jsou zkoumány pomocí dat z databáze The Latin America Public Opinion Project (LAPOP), získaných na území Kolumbie v časovém horizontu 2006–2016.

Práce je deskriptivní jednopřípadová studie, která má za cíl poskytnout porozumění a příčinné vysvětlení Kolumbijského případu. (Drulák 2008: 33) Tato studie si klade za cíl porozumět tomu, jak to že po tolika předešlých snahách došlo k ukončení dlouhotrvajícího konfliktu a jaké strukturální a inovační prvky mírových dohod tomu napomohly. Využívá interpretační přístup, protože cílem práce není najít příčinné či kauzální vztahy, ale spíše poukázat na případné podobnosti či souvislosti a zajistit propojení teoretické a analytické části. (Drulák 2008: 33) Vzhledem k tomu, že bude práce analyzovat jednotlivé prvky přijaté mírové dohody, využije práce i obsahovou analýzu. Práce je kombinací jak kvalitativní tak kvantitativní metody, převážně však kvalitativní. Kvantitativní data vycházejí z výsledků průzkumu veřejného mínění z databáze LAPOP a IPSOS. Průzkum veřejného mínění v letech 2006–2016 zachycuje vnímání průběhu mírových jednání, důvěru v úspěšná mírová jednání, jaké řešení konfliktu společnost preferovala, názor veřejnosti na účast FARC v politice a pravděpodobnost usmíření a odpuštění v roce 2016.

Dříve nebyla Latinské Americe věnována dostatečná pozornost, v poslední době se však tato skutečnost změnila a zájem o tento region se poměrně zvýšil. Probíhající občanské válce a následnému mírovému vyjednávání v Kolumbii se věnovala i česká média, avšak publikací v českém jazyce, ze kterých bych se dalo vycházet, není mnoho. Proto bude práce vycházet převážně z internetových zahraničních zdrojů.

1. TEORETICKÁ ČÁST

Guerilla, občanská válka a teorie řešení konfliktů (způsoby ukončování občanských válek) a negociace. Cílem teoretické části je vymezit výše uvedené pojmy, které napomůžou k zodpovězení výzkumných otázek. Guerilla je stručně analyzována pro zjištění zda FARC vykazoval shodné znaky s terminologií guerill, kterou představil C. Schmitt. V pozdější fázi své existence, byl totiž FARC mnoho aktéry označován za teroristickou organizaci, proto je pro představu součástí této kapitoly i srovnání guerilly, terorismu a války. Dále se teoretická část okrajově zabývá občanskou válkou a jejím vývojem. Naopak teorie řešení konfliktů – mírová jednání a negociace – jejich fáze a ideální obsah mírových dohod jsou pro práci nejdůležitější, proto jim je věnována největší pozornost.

1.1 GUERILLA

Pojem guerilla², neboli partyzánská válka³, vznikl na počátku 19. století ve Španělsku. (Mareš 2004: 23) Guerillová válka je specifický způsob vedení boje, se kterým je spjato specifický typ bojovníků. Boj je veden zejména proti silnějším nepříteli, kdy malé skupiny bojují proti skupinám, které mají silnou převahu ve veškerých oblastech boje, co se týče technického vybavení, počtu bojovníků. (Merari 1993: 6) Významná vojenská převaha ovšem nemusí automaticky znamenat i vítězství ve válce. Hlavní výhodou partyzánské války totiž je, že i menší vojenské útvary jsou schopny způsobit značné potíže nepříteli, který je lépe připraven, vyzbrojen a zorganizován, neboť využívají útoky ze zálohy a sabotáže. Častý způsob vedení guerillového boje proti silnějším nepříteli je „hit and run“, jedná se o snahu vyhnout se přímé konfrontaci. Cílem partyzánů tak není udržet stálou kontrolu nad územím, ale překvapivě zasáhnout protivníka, udeřit rychle na zvolený cíl a co nejdříve opustit bojové území. (Merari 1993: 11) Tento typ nepravidelné války se může objevit jak na mezistátní úrovni, tak zejména v občanské nebo dekolonizační válce. (Mareš 2004: 21)

² Ze španělštiny „malá válka“, vznikla v průběhu španělského odporu proti Napoleonově okupační armádě. (Mareš 2004: 23)

³ Někteří autoři však guerillu vyhrazují pro ofenzivní boj a partyzánskou válku jako defenzivní boj, ve většině případů jsou však pojmy vnímaná jako synonyma. (Mareš 2004: 19)

Carl Schmitt vymezil čtyři charakteristické znaky guerilly, jsou jimi:

- (1) neregulérnost,
- (2) politická angažovanost,
- (3) taktická pohyblivost a rychlost
- (4) „telurický“ charakter.

Guerilla je neregulérní především proto, že porušuje některá z těchto čtyř základních vlastností pravidelného vojska. Těmi jsou: 1) odpovědnost nadřízené osobě⁴ 2) označení, které je dobře viditelné (vlajka nebo uniforma), 3) viditelné nošení zbraně 4) dodržování válečného práva.

Vzhledem k tomu, že FARC se nemohl rovnat počtem bojovníků pravidelné armády a jeho členská základna v době své největší velikosti (v roce 2002 – 2006) čítala okolo 15 000 členů. (UCDP 2020) Upřednostňoval proto jiné způsoby boje, jako například únosy politických⁵ i civilních jedinců. Pro jejich propuštění musela politická elita plnit požadavky guerilly. (Tomeš 2008) Právě proto je pojem partyzán označení pro bojovníka, který se účastní války neregulérním způsobem. Schmitt však přispěl i definicí politického partyzána, jehož motivací je politická ideologie.⁶ Politická angažovanost je jedním z dalších znaků, který partyzána odlišuje například od zločineckého gangu. Politické přesvědčení není však nutností a partyzáni mohou používat násilí i v případech sebeobranu, aby vyhnali ze své země okupanty nebo revolucionářské myšlenky. (Schmitt 2008: 79) Politické cíle, který FARC prosazovaly pomocí únosů a následným vydíráním politické elity,

⁴ Nepokoje obvykle nejsou organizované, protože nemají žádné příkazy od vůdce. Dále nejsou partyzáni organizováni v žádných jednotkách nebo jiných hierarchických strukturách (Merari 1993: 12)

⁵ Například v roce 2002 byla FARC unesena senátorka Ingrid Betancourt, držena byla 6 let, do té doby než ji vysvobodila kolumbijská armáda společně s 14 dalšími rukojmími. (Reuters 2020)

⁶ V poválečném světě sehráli partyzáni ideologicky motivovaní nezanedbatelnou úlohu, jako například marxistické guerilly nebo muslimští džihádisté. (Schmitt 2008: 82)

vycházejí z jejich ideologie. FARC je krajně levicová guerilla s marxistoleninistickými základy. (Beittel 2014: 9)

Dále je guerilla zpravidla tvořena z jednotek, které jsou lehce vyzbrojené, lehce obrněné a co nejsnadněji zásobovatelné, pro partyzány je totiž nejdůležitější mobilita, možnost se rychle přesouvat a takticky se pohybovat. Aby měli šanci, se vyrovnat silnějšímu nepříteli, musí využívat lstivost, proto se bojovníci často převlékají za civilisty, nosí skryté zbraně nebo líčí pasti a léčky. Například FARC často provádělo útoky na ropovody, které způsobovaly oslabení ekonomiky nejen Kolumbie, ale například i Spojených států⁷. (UCDP 2020)

Posledním charakteristickým bodem je „telurický charakter“. Členové guerilly jsou patrioti, kteří brání svoje území před vetřelci. Jsou spjati s lokalitou, respektive zemí. Avšak pokud dojde k technologickému pokroku a modernizaci přepravy a komunikace, tuto charakteristickou vlastnost ztrácí. (Schmitt 2008: 79-83)

Ernesto Che Guevara po analýze přišel s dalšími rozpoznávacími znaky a výhodami guerilly, které úzce souvisí s charakteristickými znaky Carla Schmitta. Například její dokonalá znalost krajiny, ve které se pohybuje. Nejčastěji se bojuje v prostředí, které je pro partyzány vlastní. Právě znalost terénu napomáhá k lepší organizační struktuře sil, vyhýbání se přímému střetu a možnosti k útočení ze záloh, využívání únikové cesty, dává jim možnost rychlého manévrování, a dobrého úkrytu. Boje se proto většinou odehrávají v hůře přístupných a členitých terénech v tzv. wild places, kde je zároveň i nižší populace. FARC od svého počátku operovalo převážně v odlehlých vysokohorských oblastech v andských pláních, i přesto že se rozšiřovalo do dalších oblastí, své základny mělo v těžko dostupných oblastech. (Che Guevara 1961: 26)

Terminologie pojmů guerilla a partyzánství jsou však zároveň problematické. Stejný boj totiž může být některými autory označován jako partyzánský, jiní mohou mluvit o druhu terorismu. Autoři spatřují rozdíl mezi

guerillou a partyzánským bojem v tom, že guerillu považují za boj ofenzivní, zatímco partyzánství za obranný boj. Většina autorů však tyto pojmy chápe jako synonyma. (Merari 1993: 18) V některých případech se partyzánské hnutí naopak blíží činnosti pravidelných armád. Není proto vhodné partyzánským bojem označovat všechny formy vedení nepravidelné války. Guerilla se s oběma typy ozbrojených konfliktů jako je terorismus a válka prolíná. Proto je velmi těžké tyto pojmy od sebe odlišit. V posledních desetiletích se v rámci výzkumu mnoho autorů snažilo o odlišení terorismu a guerilly. (Mareš 2004: 24) Patří mezi ně například izraelský profesor a expert na terorismus Ariel Merari, který světu předložil zdařilé srovnání terorismu, guerilly a války v této tabulce:

Tabulka 1: Srovnání terorismu, guerilly a války

	Konvenční válka	Guerilla	Terorismus
Jednotky nasazené do boje	Velké (armády, sbory, divize)	Střední (čety, roty, prapory)	Malé (obvykle méně než 10 osob)
Zbraně	První rozsah vojenské bojové techniky (Letecké síly, obrněná technika, dělostřelectvo)	Pěchotní typy lehkých zbraní, někdy také část dělostřelectva	Ruční zbraně, ruční granáty, pušky a specializované zbraně (například bomby v autě, bomby odpalované na dálku)
Taktika	Kombinované operace zahrnující několik druhů vojenských sil	Taktika komand	Speciální taktika - únosy, atentáty, výbuchy aut, braní rukojmích
Terče	Většinou vojenské jednotky, průmyslová a dopravní infrastruktura	Většinou vojenský nebo političtí oponenti	Státní symboly, političtí oponenti a obecně celá veřejnost
Zamýšlený účinek	Fyzické zničení	Vojenské oslabení nepřítele	Psychický nátlak
Kontrola teritoria	Ano	Ano	Ne
Uniforma	Nošení uniformy	Často nošení uniformy	Nenošení uniformy
Rozeznatelnost válečných zón	Geograficky rozeznatelná válka	Válka omezená na zemi sporu	Nerozeznatelné válečné zóny
Mezinárodní legalita	Ano pokud je vedena podle válečných pravidel	Ano pokud je vedena podle válečných pravidel	Ne
Domácí legalita	Ano	Ne	Ne

Zdroj: Merari 1993: 26.

Dle Merariho je i přes vymezení všech tří pojmů velmi obtížné rozlišit teroristickou a partyzánskou taktiku, neboť povstalecké skupiny dost často systematicky využívají směs obou strategií. Například v Peru používala Světlá stezka klasické guerillové strategie, zároveň však prováděla typické prvky pro terorismus. Podobné spojení obou strategií existovala v mnoha činnostech dalších latinskoamerických ozbrojených skupin, jako je například ELN, M-19 a FARC v Kolumbii, FMLN v Salvadoru (Merari 1993: 30)

I přesto, že FARC splňuje všechny charakteristické znaky guerilly a od začátku svého působení vykazovalo spíše rysy guerilly, od konce 90. let 20. století se však svými praktikami začal přibližovat teroristické organizaci. Kromě svých vojenských aktivit na ochranu a zajištění fungování obchodu s kokainovou pastou totiž využívá metody spadající do kategorie terorismu.⁸ FARC byl mnoha státy dokonce považován za teroristickou organizaci a to například v Peru, Kanadě, USA a v mnoha státech Evropské unie.

Prezident Álvaro Uribe, který nastoupil do prezidentské funkce v roce 2002, dokonce odmítal označovat kolumbijský konflikt jako občanskou válku, jejímž hlavním cílem bylo vytvoření sociálně spravedlivé společnosti, a FARC označoval za teroristickou organizaci, protože aktivity guerilly nebyly motivovány spravedlivými ideologickými cíli. Hlavním cílem totiž nebyla změna režimu, ale ekonomický zisk pomocí kriminálních aktivit, zejména produkcí drog a obchodu s nimi. (Tomeš 2008: 18) Místo občanské války proto konflikt označoval jako „válku proti teroru“. V roce 2008 prezident Uribe dokonce veřejně kritizoval Amnesty International, která označila FARC jako „skupinu ozbrojené opozice“. (Amnesty International 2008) Přesto však tento konflikt splňuje všechny rysy občanské války, proto je ve většině publikací a článků používán pojem „občanská válka v Kolumbii“ (Eichler 2016: 2)

⁸Například únosy spojené i s vyžadováním výkupného a využívání násilí jak proti vládě, tak proti veřejnosti.

1.2 TEORIE OBČANSKÉ VÁLKY

Práce se zabývá převážně řešením a ukončováním občanské války. Pro lepší uchopení teorie řešení občanských válek a mírových jednání, je nezbytné se alespoň okrajově zabývat tím, co je to vlastně občanská válka, její definicí, vývojem počtu občanských válek a její poslední fází - deescalace, ve které dochází ke zmírnění konfliktu a následnému vyjednávání, které je hlavním tématem této práce.

Co je to tedy válka? I tady se vymezení pojmu setkává s problémy. Válka je definována jako násilný masový konflikt, na kterém se podílejí minimálně dvě ozbrojené síly, přičemž alespoň jedna ze stran jsou ozbrojené síly vlády a na obou stranách je organizované vedení boje. (Mareš 2004: 22) Po skončení studené války se však celosvětově typ konfliktů změnil.⁹ Většina ozbrojených konfliktů je nyní lokálních, jsou dlouhodobé¹⁰, ale nevykazují příliš velkou intenzitu. Konec bipolárního soupeření k poklesu mezistátních konfliktů přispěl, neboť zcela vymizely zástupné války tzv. proxy wars, proto od roku 1823 až do roku 2002 můžeme spatřovat pokles mezistátních konfliktů. (viz tabulka č. 2)

Tabulka 2: Počet vnitrostátních a mezistátních konfliktů.

	1823-1898	1900-1944	1945-1989	1989-2002
Mezistátní války	30	26	23	3
Vnitrostátní války	71	38	81	33

Zdroj: Correlates of war

⁹ S tímto tvrzením nesouhlasí autoři James D. Fearon a David D. Laitin. Podle nich zvýšení počtu občanských válek nebylo způsobeno koncem studené války a s ním spojenou změnou mezinárodního systému. Úrovně států, které zapříčinily občanskou válku, státy dosáhly ještě před rozpadem SSSR. Občanské konflikty se podle nich postupně kumulovaly již po skončení 2. světové války. 24 probíhajících válek, které probíhaly i na konci studené války, existovaly již v polovině 80. let. (Fearon, Laitin 2003: 73)

¹⁰ Průměrná doba probíhajících občanských válek se neustále zvyšuje, po 2. světové válce trvaly občanské války průměrně 2 roky, v roce 1999 se délka trvání zvýšila na 15 let. (Fearon, Laitin 2003: 73)

Se změnou typů konfliktů přišla i změna struktury obětí konfliktů. Vnitřní konflikty s sebou totiž přináší i více civilních obětí než konflikty mezinárodní. V mnoha případech to však není náhodný vedlejší účinek občanských válek, ale strategie státních i nestátních aktérů, kteří úmyslně cílí na civilní obyvatelstvo. (Eichler 2016: 2)

Obecně jsou občanské války definovány jako vnitrostátní konflikty, kde jedna nebo více organizovaných skupin bojují proti vládě. Pokud povstalecké skupiny bojují proti sobě, nepředstavuje to občanskou válku, ale genocidu nebo masakr, aby mohl být konflikt řazen do kategorie občanských válek, povstalecké skupiny musí způsobit smrtelné následky na vládní straně. (Collier, Hoeffler 2001: 7) Jedno z nejznámějších vymezení občanské války definovali Small a Singer. A definují ji takto: (1) jedná se o vojenský zásah v rámci státu; (2) aktivním účastníkem je národní vláda; (3) musí existovat aktivní odpor ze strany obou aktérů konfliktu; (4) musí mít minimálně 1000 vojenských i civilních úmrtí za rok v průběhu války způsobené bitvou¹¹. (COW 2020)

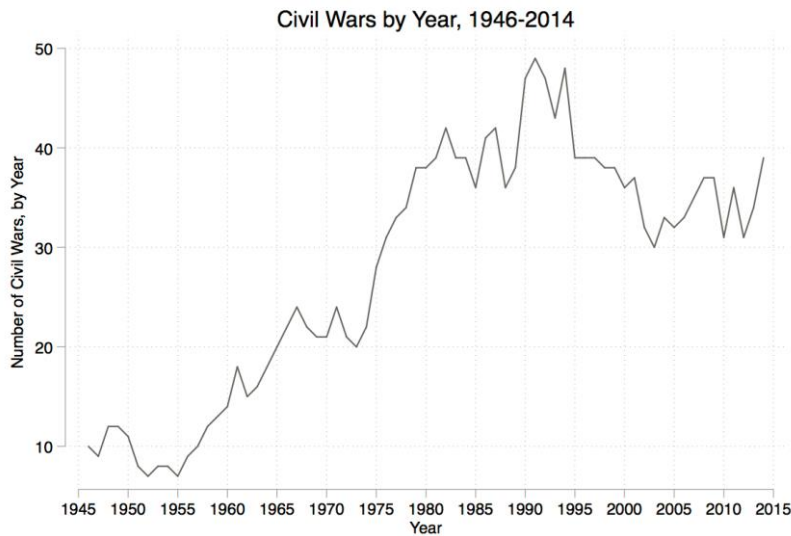
Na obrázku č. 2, křivka¹² znázorňuje vývoj počtu občanských válek. Můžeme spatřovat, že první vlna občanských válek byla nejdelší a nejvýraznější fází. Výskyt občanských válek po konci 2. světové války lze vysvětlit dvěma hlavními příčinami. V první řadě, koncem kolonialismu, neboť západní mocnosti se vzdaly svých kolonií a zanechaly za sebou slabé státy. Například rozhodnutí Portugalska v roce 1975 vzdát se koloniální nadvlády v Angole a Mosambiku, vedlo k okamžitému vypuknutí občanských válek.

Druhou příčinou byla studená válka a přítomnost bipolárního světa. Rivalita mezi Sovětským svazem a Spojenými státy ovlivňovala ideologickou rovnováhu po celém světě. Výsledkem byla vlna nových občanských válek, které měly tendenci bojovat dle třídních linií a tím pádem si svoje boje nechaly financovat příslušnou supervelmocí, podle ideologie. (Walter 2017: 3-8)

¹¹ To vylučuje válečné úmrtí spojené s bojem, jako je vyšší výskyt úmrtí způsobených na podvýživu, přenosné nemoci. (Hoeffler 2009: 7)

¹² Křivka téměř přesně kopíruje období studené války a vyznačuje se stabilním růstem v počtu občanských válek. (Walter 2017: 7)

Obrázek č. 2

Zdroj: Walter 2017: 7

V posledních letech se akademici více věnují otázkám, které zkoumají příčiny občanských válek. Nejednotnost v definicích občanských válek se projevuje i v názorech na faktory, které podle odborníků zapříčiňují občanské války. Collier, který se příčinami občanských válek zabýval, však zkoumal i strategii válčících stran. Aktéři občanských válek se totiž nesnaží o to, aby jejich činy zůstaly nepovšimnuty, v zájmu obou stran je co nejvíce zaujmout veřejnost a mít s ní dobré vztahy, zároveň obhajují a snaží se vysvětlit své chování. Proto si povstalecké skupiny, které jsou životaschopné a mají velký přísun finančních zdrojů, pro tuto práci najímají profesionální PR firmy, které se starají o jejich vztahy s veřejností, naproti tomu vláda činí stejně a najímá si konkurenční PR firmy. Ne vždy jsou však PR služby povstaleckých skupin schopny vysvětlit hrůzné činy, kterých se v občanské válce dopouštějí např.: zabíjení civilního obyvatelstva, proto mívá jejich rétorika, často malou přesvědčovací sílu. (Collier, Hoeffler 2001: 2)

Občanská válka probíhá ve čtyřech fázích, přičemž práce se zabývá převážně fází poslední, kterou je deeskalace a předchází jí tyto tři fáze: Latentní fáze, fáze manifestace, fáze eskalace. Po v mnoha případech zdrcující fázi eskalace se aktéři mohou ocitnout v tzv. mrtvém bodě, kdy dochází k materiálnímu, finančnímu i fyzickému vyčerpání, žádná ze stran není schopna prosadit svůj

požadavek, tím získat převahu a následně ukončit ozbrojený konflikt vítězstvím, tím se ocitá konflikt v bezvýhodné situaci¹³. Mrtvý bod proto napomáhá k pozvolnému přejití do fáze deeskalace¹⁴, ve které mohou být započata mírová jednání. V této fázi se znepřátelené strany snaží obnovit komunikaci a najít konsenzus, který bude přijatelný pro všechny zúčastněné strany. Ozbrojený konflikt je postupně redukován zainteresovanými stranami, případně organizacemi či dalšími státy, omezuje se počet nasazených ozbrojených sil, bojových prostředků a zmenšují se území vojenských operací. (Waisová 2005: 53–54) Počet sporných požadavků se snižuje a s transformací konfliktního prostředí se otevírá cesta k taktickému vyjednávání. Proto je pro zajištění úspěchu mírových jednání důležitá především diplomacie, peacebuilding a iniciativa k řešení konfliktu. Vyjednávání však provází mnoho neúspěšných pokusů o hledání přijatelných řešení pro všechny strany.¹⁵ Průběh této fáze je stěžejní, neboť způsoby ukončení konfliktu mají největší dopad na postkonfliktní fázi a udržení míru. Pokud některým zainteresovaným skupinám nejsou splněny požadavky, v budoucnu vytváří negativní prostředí, které narušuje fázi smíření. (Jeong 2016: 171)

1.3 VÝZKUMNÉ PROGRAMY UCDP, PAM A NOREF

Deeskalační fázi a průběhem mírových jednání se zabývá mezinárodní výzkumný program Uppsala (Uppsala Conflict Data program). UCDP je jedním z nejznámějších projektů, který se zabývá výzkumem ozbrojených konfliktů, převážně jejich intenzitou a příčinami. Projekt vznikl pod vedením Petera Wallensteena a spolupracují na něm kromě katedry výzkumu míru a konfliktů Uppsalské univerzity ve Švédsku i Mezinárodní institut pro výzkum míru v Oslu.

¹³ Ne vždy deeskalace vyústí k úplnému ukončení eskalace. Intenzita bojů a nepřátelského chování může být z obou stran snížena, pouze ze strategických důvodů (například vysoké náklady na vedení boje, materiální i fyzické oslabení) a ve vedení boje, teď už více ekonomicky a účinněji, mohou obě strany pokračovat. Ke skutečnému přechodu z mrtvého bodu k deeskalaci a mírovým jednáním dochází až tehdy, kdy všichni aktéři vzájemně vnímají, že patová situace a přetrvávající boje jsou pro ně velmi nevýhodné. (Waisová 2005: 53)

¹⁴ Fáze deeskalace je pro naši práci stěžejní.

¹⁵ Pokusy o ukončení konfliktu a mírová vyjednávání v Kolumbii, byly spatřovány již v 80. letech 20. století. (Klíma 2015: 458) Úspěšné však byly až v roce 2016.

Ozbrojený konflikt UCDP definuje jako: „*střet neslučitelných zájmů, které se týkají vlády nebo území. Při použití ozbrojené síly stranami sporu, z nichž minimálně jedna představuje vládu státu, následně zahyne minimálně 25 lidí a za válku je považován ozbrojený konflikt s více než 1 000 bojových obětí za rok*“. (UCDP 2020)

Důležitým krokem ve vývoji projektu Uppsala je také vznik databáze, která je zcela věnovaná mírovým dohodám. Pomocí institutu Kroc pod záštitou Notredamské univerzity vznikl program Peace Accords Matrix (PAM), který se zaměřuje na sledování pokroků při provádění komplexních mírových dohod. Jeho součástí je projekt Barometr, který se zapojil do sledování mírových dohod v Kolumbii, které byly úspěšně ukončeny v roce 2016. Databáze shromažďuje celkem 34 mírových dohod sjednaných mezi lety 1989 až 2012 a slouží jako cenný nástroj pro analýzu, který Kroc institute používá k podpoře vyjednávání a provádění mírových dohod. (Wallensteen 2019: 36)

Kroc institut Notredamské univerzity hrál jako první univerzitní středisko přímou roli při podpoře provádění mírových dohod v Kolumbii a nese primární odpovědnost za technické ověřování a sledování dohod prostřednictvím projektu PAM. Osm fakult a více než 30 členů v terénu přímo v Kolumbii pravidelně podávalo komplexní zprávy o stavu implementace všech 578 kolumbijských dohod.

Projekt Barometr vydával souhrnné zprávy o důležitých tématech kolumbijských mírových dohod, včetně studií o stavu genderové, etnické a územní perspektivy a o stavu implementace pro vyšší představitele kolumbijské vlády, úředníky OSN, zástupce Spojených států a Evropské unie a další aktéry podporující mírový proces.¹⁶ (PAM 2020)

Kroc Institut v celé fázi monitorování a navrhování metodiky řešení problému musel garantovat neutralitu ověřovacího systému. Mezi povinnosti institutu také patřilo poskytování osvědčených postupů a technické podpory pro

¹⁶ Zaměstnanci barometru pravidelně komunikovali s vládními úředníky nejvyšší úrovně, bývalými bojovníky FARC, zástupci občanské společnosti, aby mohli diskutovat o pokrocích dosažených při provádění mírových dohod. (PAM, Kroc Institute)

účinné monitorování mírových dohod. Primárním implementačním partnerem Krocova institutu v Kolumbii byla katolická církev.(PAM 2020)

Kolumbijský prezident Santos při získávání Nobelovy ceny v roce 2016 sám prohlásil že: *„Krocův institut pro mezinárodní mírová studia na Univerzitě v Notre Damu uzavřel za poslední tři desetiletí 34 úspěšných dohod po celém světě, které ukončily ozbrojené konflikty, a právě proto byla v Kolumbii podepsána nejúplnější a nejkomplexnější mírová dohoda, jaké kdy bylo dosaženo“*. (MV Lutfy 2019: 35)

Barometr sledoval výrazně i pozdější implementaci kolumbijských mírových dohod. Základním cílem konečné fáze barometru bylo sledování všech závazků v mírové dohodě každý měsíc a provádění veškeré podpůrné dokumentace. Zpočátku si výzkumníci a obě znepřátelené strany museli ujasnit, jak budou provádět implementaci mírové dohody. Hlavní argument výzkumníku barometru byl, že implementace není provádění politiky nebo programu, ale že je to proces, kterým se politiky nebo programy teprve uvádějí do praxe. Protože politika sice může být prováděna, ale nemusí stále dosahovat požadovaného cíle nebo výsledku. V textu bylo identifikováno 578 implementačních závazků, které byly označeny jako ustanovení. Ustanovení pak byly měřitelným a nezvratným závazkem obou stran k provádění dohody. Byla to nejmenší měrná jednotka v metodice a byla základem pro hodnocení implementace. (Meernik 2019: 231)

Dalším institutem, který se zabýval kolumbijskými mírovými jednáními, byl nezávislý norský institut NOREF. Který staví na dlouhodobé norské tradici neformální diplomacie a úzce spolupracuje s norským ministerstvem zahraničních věcí (MFA). Pracovníci NOREF rozvíjí neformální mírové iniciativy mezi aktéry a podporují mírová jednání. V Kolumbii NOREF přispíval k podpoře zprostředkování přímo v mírových procesech, které vedly například OSN. Napomáhal k usnadnění vojensko-civilních dialogů a komunikačních procesů. Hlavními zásadami NOREF jsou: 1) jedinou agendou NOREF je předcházení konfliktů, snaha o jejich řešení a usmíření bez dalších politických cílů, 2) Smíření musí být formováno stranami konfliktu, 3) Úkolem NOREF je připravit půdu a usnadnit podmínky pro

komunikaci, 4) NOREF se zavazuje, že bude zachovávat důvěrnost tak dlouho, jak to strany vyžadují. (NOREF 2020)

1.4 TEORIE ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ - ZPŮSOBY UKONČOVÁNÍ OBČANSKÝCH VÁLEK

Podle Wallensteena mohou být občanské války ukončeny následujícími způsoby: 1) Vítězstvím jedné strany, to znamená kapitulací strany druhé a jejím následným stažením z boje; 2) zmírněním konfliktu - konflikt může pokračovat na nižší úrovni, která nedosáhne prahu 25 mrtvých ve válce za rok; 3) podepsáním mírových dohod¹⁷, kdy obě strany musí ustoupit ze svých požadavků a spolupracovat. Někdy se tak nestane a konflikt může nadále pokračovat a tím vytváří další kategorii 4) neukončené konflikty. (Wallenstein 2019: 31-32)

Vzhledem k tomu, že většina současných válek je občanských a ne mezinárodních, musí se mírové úsilí zaměřovat namísto nastolení míru mezi zeměmi, na nastolení míru uvnitř zemí. Míru v těchto konfliktech nelze dosáhnout kontrolou hranic či dalšími územními omezeními, protože skupiny, které spolu válčily, sdílejí stejný prostor i instituce. Mír pak v těchto případech spíše znamená „mírové soužití“ a u občanských válek je těžší ho dosáhnout. (Wallenstein 2019: 10)

Po skončení studené války se uzavřelo nejvíce mírových dohod od roku 1945. Mnohé z těchto dohod úspěšně ukončily násilí a zlepšily vztahy mezi bojujícími stranami. Jiné mírové dohody selhaly a staly se z nich bezvýznamné podpisy na papíře, bez žádných změn na životech lidí postižených válkou.¹⁸ V důsledku toho je potřeba porozumět řešení konfliktů. Nestačí jen uspokojení z obnovené komunikace mezi zneprátelenými stranami, důležité je i vyřešit, o čem by strany měly jednat, jak se mohou dohodnout, jak by měly sliby proměnit ve skutečnost, ale hlavně, jak se poučit z chyb předešlého násilného konfliktu, jak

¹⁷ Pro tuto práci je ukončení konfliktu mírovými dohodami stěžejní, proto mu v teoretické části bude věnována největší pozornost.

¹⁸Nap.: Mírová dohoda na Filipínách v roce 1995 byla porušena do dvou let, ani v Angole v roce 1994 se mír nepovedlo udržet, naopak v Bangkoku se povedlo udržet mír od roku 1997 do teď. (Badran 2017: 193)

zabránit jeho opakování a případně jak zabránit vypuknutí ozbrojeného konfliktu nového. (Wallensteen 2019: 12)

Dle Barbary Walter u států, které zažily občanskou válku, je mnohem pravděpodobnější, že zažijí další občanské války, než u těch států, které s občanskou válkou nemají historickou zkušenost. Z 58 případů ukončených občanských válek mezi lety 1945–1996 jich 22 má zkušenosti s obnovením občanské války. Průměrná doba míru po ukončení občanské války byla 14 let, tudíž ani více než 10 let trvající mír, nezaručil neopakování války. (Walter 2004 : 372)

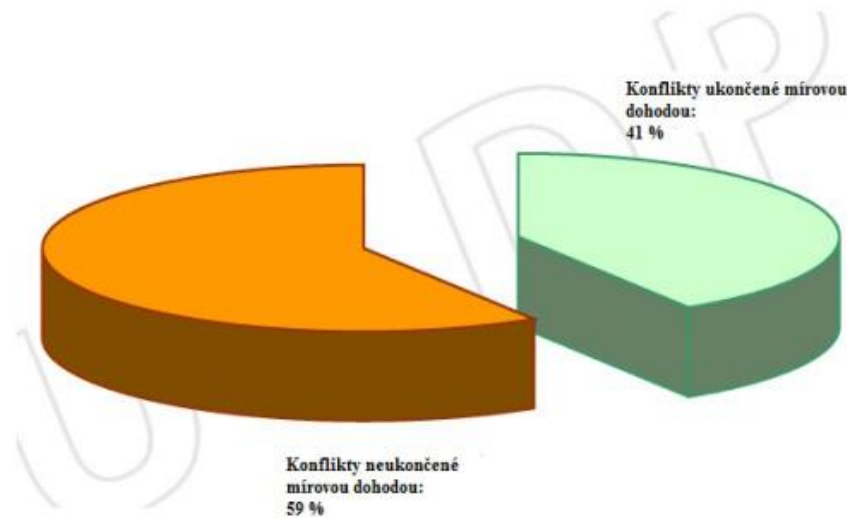
Na rozdíl od mezistátních válek, občanské války končily mírovými dohodami jen málokdy. V letech 1940–1990 bylo u vyjednávacího stolu ukončeno téměř 55 % mezistátních válek¹⁹, zatímco občanských válek bylo mírovou cestou vyřešeno pouze 20 %²⁰, většina z nich pak skončila kapitulací poražené strany.²¹ Skupiny bojující v občanských válkách totiž většinou bojují až dokonce, podporu v mírových dohodách pak častokrát zajišťuje až vnější stát, mezinárodní organizace nebo jednotlivci tzv. mediátoři, kteří svou činností působí v diplomatických, politických, technických, finančních a bezpečnostních sektorech. (Walter 1997: 336)

²⁰ To se však změnilo po konci studené války, kdy došlo k uzavření mírových vnitrostátních dohod pětikrát více, než za celou dobu trvání studené války.

²¹ Případy byly vybrány (stejně jako u ekonomické teorie Colliera a Hoefllerové) na základě kritérií navrhovaných J. David Singerem a Melvinem Smallsem z programu Correlates of War. (Walter 1997: 343)

Obrázek č. 3

Uzavřené mírové dohody v ozbrojených konfliktech v letech 1989-2007

Zdroj: UCDP 2020

Výzkumný projekt Uppsala (UCDP) mimo sběr dat o válkách provádí i mírový výzkum, který je důležitou součástí řešení konfliktů, je důležitý pro pochopení příčin násilí a pomáhá najít způsoby jak násilí omezit. Zároveň mírové dohody UCDP definuje: „jsou to formální dohody mezi nejméně dvěma válčícími stranami, které se snaží vyřešit vzájemnou neslučitelnost a to buď vypořádáním celého konfliktu, nebo jen jeho částí“. (UCDP 2020) Mírová dohoda jako taková je dokument, který musí být podepsán oběma stranami. Strany tak přijmou svoji vzájemnou existenci, (UCDP 2020) budou se navzájem respektovat a musí se připravit na společné fungování vedle sebe. Podle Wallensteena není konflikt vyřešen, pokud nedojde ke složení zbraní a ukončení ozbrojeného boje. Řešení konfliktů je však víc než jen omezená definice míru a ukončení bojů. Strany musí pracovat na tom, aby byly schopny v postkonfliktní fázi spolupracovat, aby byla opět přítomna spravedlnost ve všech sférách státu a docházelo k úspěšné integraci. (Wallenstein 2019: 136)

Co se týče ukončování konfliktů v Latinské Americe, tam je tomu poněkud jinak. V historii zde převládal spíše trend autoritářských či diktátorských režimů. Co se však týče občanských válek v druhé polovině 20. století, občanská válka

probíhala kromě Kolumbie také v Salvadoru, Guatemale, Haiti a Nikaragui. Po konci studené války mírové procesy nebyly jednoduchou záležitostí a v mnoha případech docházelo k nepřetržitému procesu vytváření nových a propracovanějších dohod. Původní myšlenkou řešení konfliktu bylo vytvoření dohody, která by zahrnovala řešení všech aspektů konfliktu. Zkušenosti však ukázaly, že vytvoření jediné mírové dohody je málo pravděpodobné, neboť dojde k nedodržování původně přijatých dohod, proto se v mírových procesech setkáváme s více mírovými dohodami v průběhu let. V tabulce číslo 3. jsou státy Latinské Ameriky, ve kterých byla občanská válka ukončena mírovými dohodami a zároveň kolik mírových dohod bylo v minulosti a v průběhu úspěšného vyjednávání sjednáno. (Wallenstein 2019: 137– 138)

Tabulka č. 3

Stát	Rok sjednání mírových dohod	Počet mírových dohod
Kolumbie	1991, 1999, 2001, 2002, 2013, 2014, 2016	7
Salvador	1990, 1991, 1992,	9
Guatemala	1990,1991,1994, 1995, 1996	16
Haiti	1993	1
Nikaragua	1982,1987,1988	4

Zdroj: Wallenstein 2019: 137–138 , vytvořeno: autorkou

1.5 NEGOCIACE A MÍROVÝ PROCES

Vyjednávací procesy a mírové dohody jsou důležité pro ukončení násilí a pro zajištění politického, hospodářského a sociálního smíření. Udržení míru je však dlouhodobým a náročným procesem, který začíná již odstartováním mírových rozhovorů a pokračuje i dlouho po podepsání mírových smluv a implementaci mírových dohod. Nastavení a podmínky dohodnuté v mírových dohodách jsou jedním z nejdůležitějších kroků pro postkonfliktní fázi a udržitelnost míru. Každá ze stran dohody má pořadí svých preferencí, které nemusí být vzájemně přijatelné,

proto proces vyjednávání není nikdy jednoduchý, zahrnuje kompromisy, budování konsenzu a jisté úrovně vzájemné nedůvěry. Pro vybudování míru jsou vyjednávání a implementace nezbytným výchozím bodem. Právě vyjednané dohody u mírového stolu, stanovují směr socioekonomické a politické transformace země. Sjednané dohody jsou plánem pro budoucnost země. Proto je velmi důležitým faktorem kvalita dohody. Měla by řešit příslušné problémy konfliktu takovým způsobem, aby strany mohly žít a existovat vedle sebe v dohodnutém rámci a dokonce se dále rozvíjet a být schopný budoucí spolupráce. (Wallensteen 2019: 4)

Zatímco většina studií o mírových procesech vidí klíčovou podstatu mírových vyjednávání v návrhu řešení konfliktu, druhým klíčovým aspektem je načasování úsilí o vyřešení konfliktu. Strany by měly zahájit mírové procesy pouze tehdy, jsou-li připraveny a nachází se ve „zralém“ okamžiku. Už v roce 1974 Henry Kissinger zastával názor, že nejlepší podmínky pro urovnání konfliktu vytváří patová situace – situace kdy žádná strana nemůže vyhrát, ale ani jedna ze stran nechce ustoupit nebo přijmout ztrátu. Na základě této situace vznikl koncept *mutually hurting stalemate*. Situace *vzájemně se poškozujícího patu* nastává například kvůli neúspěšné taktice, vyčerpání dostupných zdrojů na podporu konfliktu nebo se náklady konfliktu staly příliš vysokými na to, aby se v něm pokračovalo. Přesto, že si strany již uvědomují, že konflikt nikam nevede, je často velmi obtížné změnit povahu konfliktu a zvážit urovnání sporu. V případě dlouhodobých konfliktů, byly obě strany v dlouhodobé polarizaci, a proto si nevěří navzájem, že dojde ke splnění podmínek a mírová jednání tak mohou v mnoha případech selhat. V tomto okamžiku jsou obě strany zralé i pro mediaci či přítomnost třetí strany. (Zartman 2008: 3) U spousty mírových dohod však dojde kvůli absenci vzájemné důvěry postupem času ke stagnaci nebo dokonce zhroucení mírových jednání.

Obecně existují tři klíčové fáze mírových rozhovorů, jsou jimi: 1) zahájení aktivních formálních rozhovorů; 2) podepsání dohody; 3) provádění implementace. V mnoha případech může dojít před formálním zahájením rozhovorů k řadě soukromých nebo tajných rozhovorů. Tzv. *Talks before talks*

prozkoumávají počáteční možnosti pro uzavření míru a můžou napomocet ke zvýšení vzájemné důvěry obou stran. Mezi hlavní prvky, které by se v této fázi měly řešit, patří: místo, kde budou rozhovory probíhat; zajištění bezpečnosti obou stran; jací účastníci se budou rozhovorů účastnit; časové vymezení; mediátoři, jejich role a odpovědnost; stanovení realistických cílů; zmírnění strachu a budování důvěry. (Anderlini 2006: 5) Úkolem předběžných jednání je zajistit, aby došlo k formálnímu zahájení rozhovorů.

Po oficiálním zahájení mírových rozhovorů je nejdůležitější, aby bylo v zájmu všech aktérů diskutovat o podmínkách pro uzavření míru a aby aktéři konfliktu byli ochotni diskutovat o možnosti příměří. V této fázi se začíná oficiálně vyjednávat o požadavcích obou stran a následně se ukáže, co jsou zneprátené strany ochotny obětovat v zájmu podepsání mírových smluv a nastolení míru. (Walter 2002b: 21-25) Mírové rozhovory jsou často vyvrcholením dlouhých příprav a budování důvěry. V tomto bodě jsou vysoká očekávání, ale cesta k míru je velmi křehká a toho využívají tzv. *spoileři*, kteří mají zájem o sabotování mírového procesu, aktivně usilují o zabránění, zpoždění nebo oslabení snah mírového urovnávání konfliktu a veřejně odmítají sjednané dohody. (Anderlini 2006: 6) Stephan Stedman identifikoval vnitřní a vnější spoilery. Vnitřní spoileři jsou ty strany nebo aktéři, kteří jsou zahrnuti v mírových jednáních a kteří projevují ochotu dosáhnout mírového řešení, ale později nesplní klíčové povinnosti dohody. Tito aktéři nejčastěji podporují provádění mírových dohod, ale pouze do té doby, dokud z nich mají prospěch. Stedman dodává, že vnitřní spoileři takto často jednají v případě, že si chtějí ponechat útočné vojenské kapacity. Pokud tedy mírový proces začne vykazovat známky znevýhodnění aktérů nebo zvýhodňování zneprátené strany, může tak začít docházet ke snahám zabránění či oslabení probíhajících mírových dohod. Naopak pro vnější aktéry může sjednání míru znamenat ohrožení jejich legitimacy či existence. Vzhledem k tomu, že bývají vyloučeni z politického dialogu, tudíž jim byla odepřena platforma, pomocí níž by mohly podávat stížnosti, uchylují se často k používání násilí a k atentátům na vyjednávací strany nebo k útokům, které se časově shodují s dosaženými pokroky urovnání. (Stedman 2000: 184)

Po vyjednávání dochází k podepsání mírových dohod. Nastavení a podmínky dohodnuté v mírových dohodách jsou jedním z nejdůležitějších kroků pro postkonfliktní fázi a udržitelnost míru. Bez dohodnutí se na komplexním mírovém plánu a bez podpisů obou zneprátelených stran, nemůžou být dohody platné. (Walter 2002b: 21-25)

Po formálním zahájení mírových rozhovorů a podepsání mírových dohod, přichází totiž na řadu třetí fáze a tou je jejich implementace. Dle Barbary Walter je fáze implementace nejdůležitější a zároveň nejobtížnější fází mírového procesu.²² Hlavním cílem implementace je úspěšné aplikování podmínek ve smlouvě v praxi. (Walter 2002b: 21 – 24) Pro úspěšnou implementaci je třeba klást důraz na demilitarizaci politiky. Zásadní je demobilizace armády i guerilly a jejich odzbrojení. Dle studie International Peace Academy je demobilizace vojáků a jejich začlenění do civilního života a zároveň i transformace ozbrojené frakce do politické strany, nejdůležitějším cílem pro úspěšnou implementaci míru. (Stedman 2001: 12-13) Těmito dvěma krokům přikládá vysokou důležitost i Hartzell a Hoodie, podle nich se výrazně zvyšuje pravděpodobnost udržení míru v postkonfliktní fázi, pokud dojde v mírové dohodě k začlenění ustanovení ohledně sdílení moci (politické, hospodářské, vojenské a územní) u bývalých bojovníků.²³ (Hartzell a Hoodie 2001: 202) Úspěšné ukončení občanské války závisí také na ochotě vlády zbavit se své nedůvěry vůči nepříteli, demobilizovat své vojáky a ve většině případů vytvořit novou integrovanou armádu, podporovat civilní bezpečnost a provést soudní reformy. (Stedman 2001: 12-13)

Pokud není implementace úspěšná, může vést k opětovnému vzniku ozbrojeného konfliktu, který se může vyhrotit do mnohem horšího násilí. Dle Barbary Walter je hlavní překážkou implementace neschopnost demobilizace vojáků guerilly. Odzbrojování s sebou totiž přináší úskalí, protože zvyšuje

²² Ve fázi implementace nesmí dojít ke znovuoobnovení konfliktu a následně dalších 5 let. Po 5 letech lze mluvit o úspěšném ukončení občanské války. Avšak v průběhu 20 století byla průměrná doba míru po ukončení občanské války 14 let, u poloviny ukončených konfliktů, došlo ke znovuoobnovení, tudíž ani více než 10 let trvající mír, nezaručil to, že se válka nebude opakovat. (Walter 2004 : 372)

²³ Nejsložitější a nejrizikovější formou sdílení je sdílení vládní moci. Územní autonomie není tak riziková, protože v průběhu času může vláda opět získat kontrolu nad regionem. Vojenské sdílení moci je nejméně nákladná forma sdílení moci. (Derouen, Wallensteen 2009: 372)

zranitelnost obou stran konfliktu, a snižuje schopnost jedné strany přinutit stranu druhou, aby dodržovala podmínky mírových smluv. Největším problémem je, pokud strana není schopna se důvěryhodně zavázat, že bude plnit spolupráci a mírové zásady. (Walter 2002b: 21) V této situaci dochází k aktivaci bezpečnostního dilematu, které je vyvoláno panující nejistotou v podobě představy neustálé hrozby z jedné nebo druhé strany. Ani jedna strana si tak není jistá, že v případě odzbrojení na ni druhá strana nezaútočí zbraněmi, které si tajně ponechala. Právě i hrůzné zkušenosti z občanské války zvyšují vnitřní bezpečnostní dilema.²⁴ Toto prostředí pak velmi ztěžuje diplomatické vyjednávání a je jedním z hlavních faktorů, kvůli kterým řešení občanské války selhávají.²⁵ (Walter 1997: 333) Bezpečnostní dilema lze vyřešit různými opatřeními. Mezi ně patří například demilitarizace a vytvoření jednotné armády, mezinárodní přítomnost třetího aktéra, sdílení moci, amnestie pro vůdce a důstojníky. (Wallensteen 2019: 142-143)

Dle Barbary Walter občanské války často nekončí mírovou cestou, protože samotní bojovníci nejsou schopni zaručit splnění podmínek urovnání. I když obě strany souhlasí s vyjednáváním, stále čelí velkým rizikům a nejistotám spolupráce. (Walter 1997: 335-337) Aby strany předešly zhroucení implementace či celého mírového procesu, měly by zneprátení aktéři uvažovat a přítomnosti třetí strany. Pokud je v mírových rozhovorech přítomen mediátor, je větší pravděpodobnost, že dojde k dodržování podmínek mírové smlouvy, ale jednání probíhají bez ohledu na původní cíle, ideologii nebo etnicitu účastníků. Mediaci je definována jako „proces řešení konfliktu, kdy zneprátení účastníci konfliktu žádají o pomoc nebo přijímají pomoc od jednotlivce, skupiny, státu nebo organizace pro řešení jejich konfliktu, bez použití fyzické síly nebo právní pomoci.“ Přítomnost třetí strany, ve všech formách je často klíčová. Mediaci je diplomatickou formou intervence, musí být neutrální a straní se přímého použití síly, zároveň vyžaduje souhlas všech stran konfliktu (Zartman 2008: 31)

²⁴ Bez stranických jistot není pravděpodobné, že budou mírové dohody dodržovány. To zahrnuje kontrolu nad vládou. Dalším faktorem, který podporuje bezpečnostní dilema je i fenomén korupce.

²⁵ Z tohoto důvodu by podmínka ukončení násilí způsobem, která odstraní toto bezpečnostní dilema, měla být součástí každé dohody.

Další možností, která může pomoci ve fázi implementace, jsou instituty, které provádí mechanismy monitorování. Tyto aktéři snižují riziko obnovy občanské války. Ověřovací proces třetích stran, které zavádějí ověřovací weby nebo vlastní shromažďování informací o všech informacích a aktérech konfliktu, zvyšuje důvěru mezi stranami. Pokud dojde k úspěšným splněním podmínek implementace mírové dohody, dochází zároveň k ukončení konfliktu.

Co se týče samotné mírové dohody a prvků, které jsou v ní běžně nebo by ideálně měly být běžně obsaženy, aby byla dohoda úspěšná a přijatelná pro obě strany. Tím se zabývalo mnoho autorů, kteří mírové dohody hodnotily z hlediska jejich obsahu, tedy zda obsah dohod ovlivňuje úspěšné trvání míru nebo jeho selhání. Jedním z nich je například V. P. Fortnaová, která tvrdí, že čím konkrétnější a silnější ustanovení dohoda obsahuje, tím je větší pravděpodobnost dosažení míru. (Derouen, Wallensteen 2009: 371) Mezi další autory, kteří zkoumají mírové dohody převážně z hlediska jejich obsahu, patří například i Remzi Badran, podle něj mírové dohody zároveň legalizují mír. Nejsou sice závazné, ale mají právní sílu a legalizace stěžuje jejich případné porušování. Legalizace rovněž posiluje důvěryhodnost závazků. Remzi Badran přišel s novými strukturálními a procedurálními komponenty, které jsou podle něj hlavními pilíři ideální mírové dohody. Strukturální mechanismy jsou ustanovení, která jsou určena k řešení nebo řízení strukturálních příčin konfliktu. Patří mezi ně například mechanismy hospodářské obnovy a reformy; ustanovení o kulturní a sociální reformě; mechanismus sebeurčení; ustanovení o reformě bezpečnostního sektoru; ustanovení o soudní a ústavní reformě; ustanovení o lidských právech. Procedurální mechanismy jsou pouze dočasné procesy a postupy, které napomáhají k dosažení strukturálních cílů dohody. Mezi ně patří například bezpečnostní záruky třetí strany; opatření, která budují důvěru mezi nepřátelými stranami; opatření k řešení sporů; mechanismy usmíření, zapojení občanské společnosti či dalších aktérů, kteří mír legitimizují na regionální úrovni. Čím více komponentů mírová dohoda obsahuje a zároveň jsou splněny, tím je vyšší pravděpodobnost, že dojde k úspěšnému ukončení občanské války a následnému udržení míru. Stojí za zmínku, že v průměru obsahují mírové dohody šest

procedurálních a šest strukturálních ustanovení z výše uvedených. (Badran 2014: 196-197)

Fortnaová dále klade velký důraz na to, že součástí mírových dohod musí být budování identity. Jedním ze způsobů jak znovu vytvořit národní identitu a docílit smíření bývalých nepřátel a společnosti je zřízení komise pro urovnání sporů a smíření. Poukazuje na to, že zřízení této komise má mnohem příznivější dopad na mír, než například přítomnost třetí strany. (Derouen, Wallenstein 2009: 371) Zároveň by měl být na usmíření vymezen dostatek času, neboť je hlavním bodem pro mírové vyjednávání a nevyřešené křivdy z minulosti by mohly způsobit nový konflikt. Pravda by měla odkrýt utrpení obětí, spáchané hrůznosti a porušování lidských práv a spravedlnost by měla zaručit soudní stíhání těch, kteří jsou nejen institucionálně, ale individuálně zodpovědní za spáchané zločiny. Někdy však dochází v rámci implementace mírových dohod k rozsáhlé amnestii. Amnestie vytvářející debatu nejen na akademické půdě a je často v politické vědě označována jako kompromis mezi mírem a spravedlností. Joshi a kolektiv zjistili, že provedení amnestie před prvními postkonfliktními volbami, zvyšuje pravděpodobnost udržení míru. Zároveň provedl analýzu o dopadu ustanovení amnestie v mírových dohodách na trvání míru. A zjistil, že má amnestie příznivější dopad, pokud je zakotvena v mírových dohodách; naopak amnestie, která poskytuje imunitu i pro nejzávažnější porušení práv nepodporuje vyhlídky na mír. Je totiž důležité rozlišovat mezi válečnými akcemi a brutalitou. Nepotrestání může způsobit napětí ve společnosti, což vede k nedůvěře a v dlouhodobém horizontu vytvoření základů pro další konflikty. (Joshi a kol. 2017 : 22)

Čím déle mírový proces trvá, tím větší je nebezpečí, že dojde k pokračování války. Cesta k míru je proto velmi křehká, po skončení studené války dosáhlo míru pomocí mírových dohod méně než polovina států.²⁶ Ve srovnání s obdobím 1945 – 1989²⁷ se však jejich četnost zvýšila, proto lze konstatovat, že mírového dohody

²⁶ Z 63 občanských válek míru pomocí mírových dohod dosáhlo 49 % ze všech zkoumaných konfliktů. Na každý rok připadá šest úspěšných uzavření mírových dohod. (Wallenstein 2019: 139)

²⁷ V tomto období bylo uzavřeno pouze 13 mírových dohod z 56 občanských válek, což je pouze 23% (Wallenstein 2019: 138)

jsou nyní mnohem více využívaným způsobem ukončování válek než dříve. (Wallensteen 2019: 139)

Po úspěšně podepsaných mírových dohodách a jejich implementaci je dalším úskalím i udržování míru v postkonfliktní fázi, pravděpodobnost znovuoobnovení války je totiž mezi 30-40% a každým rokem se toto riziko snižuje o 1%. Zjednodušeně řečeno čím déle mír trvá, tím větší je pravděpodobnost jeho udržení. (Collier, Hoeffler 2001: 12) Válka je velmi nákladná záležitost, proto by se obě strany konfliktu měly snažit vyvarovat pokračování či obnovení konfliktu.

2. ANALYTICKÁ ČÁST

Analytická část bude rozdělena do pěti částí. V první části se bude práce zabývat vznikem FARC, jeho prvotními cíli, taktikami a občanskou válkou mezi guerillou a kolumbijskou vládou, neboť pozadí konfliktu je pro práci stěžejní, z důvodu pochopení hlavních cílů mírových dohod. Další část se věnuje prezidentské administrativě Alvéra Uribeho a jeho strategii v tvrdém boji proti guerille FARC. Následně se práce věnuje i administrativě Juana Manuela Santose, který se zavázal, že bude pokračovat v tvrdém boji proti guerille jako jeho předchůdce, ale nestalo se tak, naopak později s FARC navázal mírové rozhovory. Právě tyto dva přístupy posledních dvou prezidentů a vnímání kolumbijské společnosti těchto dvou přístupů, jsou důležité pro zodpovězení výzkumných otázek. V části, která se věnuje Santosově administrativě, je analyzováno šest jednotlivých bodů mírových dohod a problémy, které byly s vyjednáváním a dosažením těchto cílů spojené. Ve čtvrté části budou podrobněji analyzovány důvody úspěchu mírových dohod. Ty důvody, které napomohly k úspěšnému podepsání mírových dohod, zároveň i srovnání struktury neúspěšných mírových dohod z roku 2002 a úspěšných mírových dohod z roku 2016.

2.1 VZNIK FARC A OBČANSKÁ VÁLKA V KOLUMBII

Kolumbijské politické násilí má kořeny již v 19. století. Od konce 19. století totiž v zemi probíhaly četné boje mezi konzervativci a liberály nebo levicovými radikály. (Beittel 2015: 6) Vražda liberálního prezidentského kandidáta Jorge Gaitana rozpoutala v roce 1948 násilí známé jako La Violencia. Ačkoliv šlo zprvu o lidové povstání, násilí bylo organizováno liberální a konzervativní elitou a mělo zajistit podporu jejich vlastních politických a ekonomických zájmů. V roce 1958 se obě strany dohodly na ukončení bojů a zajistily vyloučení všech ostatních politických stran z politického systému²⁸, vznikem Národní fronty. (Justice for

²⁸ Včetně strany komunistické, a komunistických partyzánů inspirovaných kubánskou revolucí. (Renwick 2014:1)

Colombia 2020) Tato válka si za dobu svého trvání vyžádala na 200 000 obětí (převážně rolníků) a zároveň vytvořila podmínky pro další konflikt. V tomto období se totiž bezzemci začali spojovat v sebeobránných komunitách pod vedením Manuela Marulandy. (Post 2009: 236) V okrajových částech země se začaly vytvářet komunistické nezávislé „rolnické republiky“²⁹ a následně též několik guerillových seskupení. (UCDP 2020) Na konci 50. let, v době kdy vznikla Národní fronta tvořena pouze z liberální a konzervativní strany, kolumbijská vláda s pomocí USA sestavila *Plan Lazo* a snažila se získat zpět kontrolu nad státním územím a snížit počet podvratných skupin. (Post 2009: 237) Vláda proto zahájila útok proti rolnickým sebeobránným skupinám, motivovaný převážně potlačením levicové hrozby, kterou rolnická hnutí představovala. (UCDP 2020) Útok byl namířen na největší nezávislé území Marquetalia, které mělo nejvíce členů a obývalo území v odlehlých vysokohorských oblastech v andských pláních³⁰. Některým partyzánům se podařilo po tajných cestách uniknout a na území jižní Tolimy se seskupily a vytvořily hnutí FARC (s podporou Komunistické strany), které pak vyhlásilo válku kolumbijské vládě. V roce 1966, na každoroční konferenci lídrů guerill, rozšířil FARC své vojenské úsilí na celonárodní skupinu, a oficiálně vzniklo guerillové hnutí - Revoluční ozbrojené síly Kolumbie (FARC) pod vedením Pedra Antonia Marína³¹, který je obecně znám jako Manuel Marulanda a přezdíván „Tirofijo“. (Post 2009: 237)

Ačkoli kolumbijský konflikt začínal jako boj za práva a zlepšení situace rolníků. FARC měl charakteristické prvky typické latinskoamerické guerilly a jeho členové byli zpočátku levicoví politici nebo odboroví předáci, kteří užívali násilí jen proto, že jejich myšlenky a postoje nešly prosazovat demokratickou cestou. Později, na počátku 90. let se šak profil FARC výrazně změnil. Začal se čím dál více zapojovat do kriminálních aktivit, jako byly únosy, vydírání a nelegální obchod

²⁹ Které si s pomocí komunistické strany vybudovali silnice, školy a vzali si půjčky na rozšíření zemědělského vybavení. Bez státní podpory se rolnické komunity rozhodly o vytvoření marxisticko-leninistických agrárních nezávislých republikách. (Post 2009: 236)

³⁰ Území Marquetalia také začalo být vládou vnímáno jako epicentrum revoluce. (Post 2009:237)

³¹ Marulanda byl do své smrti v roce 2008 jediným komunistickým vůdcem guerillového hnutí. Během těchto 48 let se v Kolumbii vystříдалo 12 prezidentů, v USA sedm prezidentů a katolická církev zvolila pět papežů. (Alvaréz, Tristán, Kruijtit 2019: 182)

s drogami v kombinaci s násilím proti civilistům³², to zákonitě vedlo i ke ztrátě podpory civilního obyvatelstva. (UCDP 2020) Koncem 90. let byly obě skupiny hluboce zapojeny do nezákonného obchodu s drogami, který významně napomohl k životaschopnosti guerillových uskupení, a proto je americká vláda přidala na seznam teroristických organizací. (Beittel 2015: 10) Odhady příjmů, které FARC získával z prodeje narkotik, se velmi liší. Publikace zabývající se organizovaným zločinem uvedla, že v roce 2012 tvořil obchod s drogami pro FARC téměř dvacet milionu dolarů, zatímco ministr obrany Juan Carlos Pinzon uvedl, že to mohlo být až 3,5 miliardy dolarů. (Renwick 2014: 3)

V průběhu celého konfliktu bylo v Kolumbii přítomno mnoho válčících stran. Od 60. let byly do určité míry aktivních několik povstaleckých skupin například ELN³³, M-19³⁴ i levicové marxistické hnutí FARC³⁵ (Revoluční ozbrojené síly Kolumbie)³⁶, které na počátku bojovaly za spravedlivou společnost a reagovaly na politickou nestabilitu. (Beittel 2015: 8)

Ozbrojený konflikt v Kolumbii s guerillami si za posledních 50 let vyžádal spousty obětí. Desítky tisíc Kolumbijských zemřeli, více než 25 000 lidí zmizelo a podle údajů vlády bylo více než pět milionů lidí vysídleno³⁷. Kromě toho je FARC nechvalně známý díky pozemním minám, které do roku 1990 zabily na 10 000 civilistů. Podle vlády je Kolumbie v počtu úmrtí způsobených pozemními minami hned na 2. místě za Afghánistánem. (Beittel 2015: 10)

³² FARC je považována za teroristickou organizaci, především proto, že rozmisťuje bomby, útočí na vesnice bez ohledu na jejich obyvatele, rekrutuje děti, aby udržoval velikost členské základny, a převážně, umisťuje nášlapné miny do jakýchkoliv venkovských oblastí. (Padilla 2010: 14)

³³ Ejército de Liberación Nacional – Národní osvobozenecská armáda. Která byla tvořena převážně ze studentů, intelektuálů, kteří doufali v podobnou revoluci, jako byla komunistická revoluce Fidela Castra na Kubě. (UCDP 2020, Renwick 2014:1)

³⁴ Movimiento 19 de Abril – Hnutí 19. dubna, které však zvolilo politickou cestu, a v 90. letech se u jednacího stolu dohodli na svém odzbrojení.

³⁵ Tyto tři skupiny jsou považovány za hlavní povstalecké skupiny v historii kolumbijského konfliktu. (UCDP 2020) FARC byl tvořen z komunistických militantů a rolnických sebeobránných skupiny (Renwick 2014: 1)

³⁶ Pro tuto práci je stěžejní jen levicové guerillové uskupení FARC s kterým probíhaly mírová jednání s vládou, proto mu bude věnována největší pozornost.

³⁷ Je to jeden z nejvyšších počtů vysídlených osob na světě a tvoří 10% všech obyvatel Kolumbie, která má 47 milionů. (Beittel 2014: 9)

2.2 URIBEHO ADMINISTRATIVA A ŘEŠENÍ KONFLIKTU S GUERILLOU

V roce 2002 byl Andrés Pastrana Aranga³⁸ na prezidentském postu vystřídán novým, liberálním prezidentem Álvarem Uribem Vélezem³⁹, jehož otec byl unesen a zavražděn FARC. Ve své předvolební kampani sliboval politiku tvrdé ruky v boji proti FARC a tak se také stalo. Svým postojem zaujal především ty, kteří byli zklamaní z neúspěchu mírových jednání⁴⁰ Andrése Pastrany. (Leech 2012) Po nástupu na prezidentský úřad přijal politiku „demokratické bezpečnosti“ která s sebou přinesla očividné výsledky: zvýšení členské základny armády o 60 000 vojáků a policie o 20 000 nových policistů, zvýšení výdajů na obranu, obsazení většiny klíčových území, které FARC potřeboval pro svoji kriminální činnost a vytvoření mobilních jednotek, které dokázaly narušit stabilitu FARC. Postupně byl FARC vytlačován z měst do džungle Kolumbie nebo přes hranice do Venezuely a Ekvádoru. (Schoen, Rowan 2009: 93 – 95)

Bezpečnost se tak s příchodem Uribeho zvyšovala⁴¹, spíše se však bezpečí zvyšovalo ve větších městech, jako byla Bogota, Medellín a další. Bezpečnost v odlehlých místech země, tak zůstávala bez povšimnutí. I přesto, že se Uribeho vládě podařilo snížit sílu FARC, byla Kolumbie stále zemí, ve které miliony civilistů, zejména lidí žijících ve venkovských oblastech, bylo nejvíce zasaženo dlouhodobým násilným konfliktem. Stovky tisíc těchto lidí byly každý rok obětmi nuceného vysídlování, únosů, mimosoudních poprav.⁴² Ženy byly obětmi

³⁸ Andrésovi Pastranovi se za jeho funkční období podařilo snížit hlavní zdroj financí FARC, za pomoci USA odstartoval boj proti drogovým kartelům, zlepšil vztahy s USA, v roce 1998 započal mírová jednání (Schoen, Rowan 2009: 93) Ale důvěra v těchto mírových jednáních mezi oběma stranami rychle klesala, spolu s klesající ekonomikou, došlo v únoru 2002 k selhání rozhovorů, což zásadně narušilo Pastranovo prezidentství. (Muller 2012 : 294)

³⁹ Alvaro Uribe velmi těžil z neúspěchu mírových jednání svého předchůdce, a ve své kampani se tvrdě vyostřoval proti levicovým guerillám.(Muller 2012: 294)

⁴⁰ V únoru 2002 mírový proces skončil, když prezident Pastrana nařídil armádě, aby napadla základnu FARC, za to, že nepřistoupila na příměří. FARC naopak kritizoval vládu, za její neochotu jednat o ekonomických a sociálních problémech a neschopnost zničit polovojskové jednotky. (Leech 2012)

⁴¹ Počet únosů se z 3600 v roce 2000 snížil na 500 v roce 2006, snížil se i počet obětí z řad civilistů ze 4000 v roce 2002 na 1400 v roce 2006. (Amnestia International 2008)

znásilňování. Lidská práva byla v katastrofálním stavu, kromě toho, že byla ohrožována armádou, levicovým guerillami, pravicovými paramilitantními jednotkami, se na porušování lidských práv podílely i soukromé boje drogových bossů a majitelů půdy. (Amnestia International 2008)

Uribeho politika „demokratické bezpečnosti“ kromě posílení vojenských a policejních útvarů, napomohla k uzavření mírových dohod⁴³ s členy pravicových polovojenských jednotek AUC (Spojené sebeobraný Kolumbie), které vznikly jako obranná reakce bohatých elit proti existenci FARC a ELN. Odhadem došlo v roce 2006 k odzbrojení 31 000 mužů⁴⁴. (Muller 2012: 292) Dále byla strategie úspěšná, i co se týče snížení počtu vojáku ozbrojené guerilly FARC a zároveň i zabití důležitých představitelů⁴⁵. V roce 2002, kdy Uribe nastupoval na prezidentský post, byl FARC ve své největší síle a počet členů se pohyboval okolo 18 000. Po ukončení prvního funkčního období Alvára Uribeho v roce 2006 se díky nárůstu vojenských a policejních akcí počet členů FARC snížil na 12 000⁴⁶. (UCDP 2020)

Zároveň byl konec Uribeho prvního funkčního období ve znamení vyjednávání mezi FARC a kolumbijskou vládou o oboustranném propouštění vězňů. Například vláda v roce 2005 jako vstřícný krok vůči guerille propustila dvacet tři bojovníků FARC, kteří se však nesměli vrátit do struktur FARC. (BBC 2020) Požadavek guerilly na propuštění 500 členů FARC držených kolumbijskou vládou v ten samý rok, však zkrachoval kvůli nemožnosti vydání vysoce postaveného člena Simóna Trinidadada, který byl později převezen do USA, kde měl být odsouzen. V úvahu přicházela možnost o propuštění Trinidadada, avšak výměnou za propuštění všech politických i civilních rukojmích držených FARC, což guerilla odmítla. (Reuters 2020) Je odhadováno, že mezi lety 1997 – 2007 bylo uneseno téměř 7 000 civilistů. V roce 2012, kdy byly zahájeny mírové rozhovory FARC oznámil, že

⁴³ Uzavření mírových dohod s kolumbijskou vládou však vyžadovalo splnění hlavní podmínky – odzbrojení. (Schoen, Rowan 2009: 98)

⁴⁴ K demobilizaci došlo v rámci zákona „Spravedlnost a mír“, v rámci kterého byly udělovány nízké tresty, v případě pokud dojde z jejich strany k odškodnění obětí a budou napomáhat v boji proti guerillám a obchodu s drogami (Muller 2012: 292)

⁴⁵ Začátek Uribeho funkčního období byl ve znamení vysokého počtu vojenských a policejních akcí vůči FARC a ELN, které vedli k zabití či zadržení významných představitelů guerill. (BBC News 2008)

⁴⁶ Od početního oslabení FARC v roce 2006, již podle dat UCDP nedošlo k nárůstu počtu členů, ale až do roku 2016 pouze k jeho poklesu. (UCDP 2020)

s únosy končí a že na místo zabití rukojmích je propustí. Mnozí Kolumbijci tomu však nevěřili a zároveň se odhadovalo, že v té době bylo v držení FARC stále na 700 civilistů. (BBC 2020)

Díky úspěšně zvolené strategii Uribeho popularita v prvním funkčním období výrazně stoupla, dosáhl 80 % obliby u obyvatelstva⁴⁷ a ta mu napomohla k reformě ústavy. Díky této reformě mohl znovu kandidovat na prezidentský post a s 62 % ziskem ve volbách se v roce 2006 znovu ujal prezidentského úřadu. To mu umožnilo pokračovat ve stejné politice a zavázal se k úplnému potlačení a zničení FARC.⁴⁸ (Závodníková 2009)

Druhé funkční období se střetává s řadou kontroverzí. Uribe sice pokračoval ve své politice demokratické bezpečnosti a jeho *boj proti teroru*, jak ozbrojený konflikt nazýval, byl úspěšný, co se oslabení členské základny FARC týče⁴⁹. (Paterson 2013: 13) Zároveň si však Uribe do značné části kontrolních úřadů (Nejvyšší ústavní soud a Kontrolní úřad) dosazoval své přívržence. Další skandál byl spojen s kolumbijskou armádou, která popravovala civilisty, následně je převlékala do partyzánských uniforem, aby je mohla vydávat za bojovníky guerill zabitých v boji. Důvodem mělo být zlepšení statistik v bojích s levicovými rebely. Počet těchto poprav se stále zvyšoval, i přesto, že na ně kolumbijští novináři často upozorňovali. Podle zprávy existuje 955 zdokumentovaných případů ilegálních poprav civilistů armádou během posledních pěti let. Armáda se naopak bránila tím, že civilisty považovala za spojence partyzánského hnutí. Vládou proto později byla ustanovena komise, která tato tvrzení prověřovala. (Reuters 2007)

Začátkem druhého prezidentského mandátu byly skandály na denním pořádku. Toto období je spojováno také s tzv. parapolitikou. V roce 2006 se totiž objevila podezření, že prezidentovo znovuzvolení bylo ovlivněno ze strany paramilitantních jednotek a kancelář kolumbijského prokurátora odhalila důkazy

⁴⁷ Většina průzkumů (popularity, důvěry) byla však vedena ve čtyřech největších městech země, výsledky proto nevyhnutelně představovaly názory městské střední a vyšší třídy. (Leech 2012)

⁴⁸ Sám Uribe se, ale k reformě ústavy vyjádřil tak, že to není v jeho osobním zájmu, ale pokračování ve strategii je hlavním cílem celé Kolumbie v boji proti guerillám. (Závodníková 2009)

⁴⁹ Kolumbijská armáda mezi lety 2002 – 2009 zabila téměř polovinu všech bojovníků FARC, mnoho předních vůdců FARC, jako například Raula Reyese a Ivana Riose a osvobodila ze zajetí mnoho civilistů i vládních představitelů. (Paterson 2013: 13)

o rozsáhlé tajné dohodě mezi polovojenskými jednotkami, vládními úředníky⁵⁰, vojenskými důstojníky a národními korporacemi. (Leech 2012) Skandály vyvolaly krizi politické legitimacy Uribeho vlády. A s ní přicházela i nedůvěra obyvatel Kolumbie. Navíc i výsledky druhého funkčního období nebyly natolik přívětivé, neboť se začala komplikovat demobilizace paramilitantního uskupení AUC a díky tomu začaly převládat obavy, že se většina bojovníků opět uchýlila k ozbrojeným aktivitám. (Závodníková 2009) I přesto, že došlo k početnímu oslabení FARC, k únosům a ozbrojeným střetům s vládou docházelo stále. V prosinci 2009 FARC unesl a zavraždil guvernéra departmentu Caqueta. Počet únosů páchané FARC se nadále zvyšoval a zároveň docházelo i k odvetným útokům kolumbijské vlády, která za účelem osvobození vojenských a policejních rukojmí provedla např.: v roce 2009 nálet na tábor FARC. (Muller 2012: 292)

Uribe se i přes veškeré skandály spojené s jeho osobou pokusil v roce 2010 znovu o změnu ústavy, která by mu umožnila jeho druhé znovuzvolení. Avšak kolumbijský ústavní soud zamítl referendum, které mohlo vést k tomu, že by prezident Álvaro Uribe kandidoval a bojoval o třetí funkční období za sebou. Po tomto rozhodnutí se bývalý ministr obrany Juan Manuel Santos vyjádřil, že bude kandidovat na prezidenta. (BBC 2020)

Uribe tedy hned od začátku přijal velmi útočný přístup a odmítal s FARC jednat, což odůvodňoval tím, že v minulosti nikdy nesplnily své smluvní závazky. Po celou dobu svého prezidentství kritizoval povahu partyzánů a označoval je za teroristy a zločince, kteří poškozují nejen kolumbijský lid, ale i kolumbijskou demokracii. (Školník 2020)

⁵⁰Ve vazbě se ocitli dva senátoři Álvaro García a Jairo Merlano, stejně jako kongresman Eric Morris a bývalá kongresmanka Muriel Benito. Byli zatčeni čtyři místní úředníci a byl vydán rozkaz na bývalého guvernéra Salvador Arana. Všichni pocházeli ze státu Sucre. (Washington post 2020)

2.3 SANTOSOVA ADMINISTRATIVA A MÍROVÁ JEDNÁNÍ

Nenávist kolumbijské společnosti vůči FARC a bezpečnostní strategie posledních osmi let, učinily prezidenta Uribeho a jeho „demokratickou bezpečnost“ populární. Juan Manuel Santos, který během Uribeho druhého funkčního období zastával post ministra obrany, se 7. srpna 2010 stal prezidentem. Již ve své kampani a následně i na inauguraci se zavázal, že bude pokračovat ve strategii svého předchůdce. (Beittel 2016: 13) První dva roky pokračoval v Uribeho administrativě, jeho výroky však byly oproti Uribeho výroky mírnější, vyhýbal se například označování členů FARC za teroristy a lháře. (Školník 2020) Během prvních dvou let v úřadu provedl několik úspěšných reforem (Beittel 2016: 13) a pokračoval ve strategii svého předchůdce. V tomto období se Santosovi povedlo snížit počet členů FARC na 9 000. Později se však začal Santos v mnoha ohledech distancovat od předešlé bezpečnostní strategie. Začal být smířlivější a partyzány charakterizoval jako spolehlivé a konstruktivní partnery se zájmem o vyjednávání. Santosovo nové zacházení⁵¹ s FARC, jako s politickým aktérem a uznání existence ozbrojeného konfliktu na místo teroristické hrozby, Uribe odmítl. Tento přístup se tak stal jednou z hlavních příčin rozporu mezi Santosem a Uribem. (UCDP 2020)

První trhlinou ve vztahu mezi Santosem a Uribem lze spatřovat pár týdnů po Santosově inauguraci, kdy obnovil diplomatické vztahy s Venezuelou, již toto rozhodnutí Uribe kritizoval. (Matanock, Sánchez 2017: 142) Zásadní rozkol v politice pak lze spatřovat v druhé polovině roku 2012, kdy kolumbijská vláda i FARC začaly veřejně projevovat zájem o zasednutí k jednacímu stolu. FARC k tomuto řešení přistoupil především, proto, že v posledních letech došlo ke snížení počtu členské základny guerilly, které zapříčinily intenzivní boje předešlého prezidenta, zároveň však i kvůli ztrátě důležité legitimacy. Od 90. let totiž bezohledná taktika FARC, která zahrnovala obchodování s drogami, únosy civilistů

⁵¹ Oproti svému předchůdci se vyvaroval označování FARCu jako teroristickou organizaci či osočování guerilly, coby lhářů. (Franco 2019)

a rekrutování dětských vojáků, zapříčinila ztrátu důvěry občanů Kolumbie. (Paterson 2013: 4)

Zprvu byly započaty tajné rozhovory, které trvaly od února do srpna 2012 a byly podporovány ze strany venezuelského prezidenta Huga Cháveze⁵² a dvěma státy, Kubou a Norskem, které byly hlavními garanty vyjednávání. (Paterson 2013: 8) Průzkumné tajné mírové rozhovory s FARC začaly 12. srpna 2012 na Kubě. Na těchto předběžných rozhovorech se kolumbijská vláda a vedení FARC dohodly a Santos 4. září 2012 oznámil, že formální mírové rozhovory budou zahájeny 19. října 2012 v Oslu a později se přesunou do Havany. (Beittel 2016: 8) V prosinci 2012 prezident Santos ve svém projevu uvedl: *„Myslím si, že neexistují a zároveň nebudeme mít lepší podmínky, než máme teď, k dosažení dohody o ukončení konfliktu. I nadále jsem optimistický a doufejme, že tomu tak je i na druhé straně. Pokud existuje vůle, můžeme tento dlouhotrvající konflikt, který v Kolumbii způsobil tolik násilí a utrpení, po dlouhých 50 letech ukončit.* (Presidencia de la República 2020)

Santos již zpočátku mírového procesu odmítl žádost FARC o demilitarizovanou zónu a trval na průběhu mírových jednání uprostřed otevřených bojů. (Peterson 2013: 12) V průběhu jednání proto docházelo neustále k ozbrojeným konfliktům z obou stran, které první rok vyjednávání, nijak výrazně neohrožovaly průběh jednání. Avšak s únosem armádního generála Alzata, díky kterému došlo k přerušení vyjednávání ze strany kolumbijské vlády, se strany ocitly v cyklech re-eskalací a deeskalací. Po necelém měsíci byly rozhovory opět obnoveny s pomocí zahraničních garantů, kteří zároveň zajistili i Alzatovo propuštění. Díky nátlaku veřejnosti se FARC rozhodl vyhlásit neomezené jednostranné příměří, na oplátku kolumbijská armáda upustila od náletů na povstalecké tábory. V dobré víře a ve snaze podpořit pokračování rozhovorů

⁵² Hugo Chávez totiž v roce 2008 ve svém projevu žádal prezidenta Uribeho i další vlády, včetně Evropské unie, které začlenili FARC na seznam teroristických organizací, aby FARC a ELN uznali jako povstaleckou sílu a neoznačovali je za teroristické organizace. Ještě v ten den byli propuštěni dva venezuelští rukojmí a FARC děkovala Chávezovi za jejich podporu. (Padilla 2010: 34) V roce 2011 Chávez popřel jakoukoliv podporu povstaleckého hnutí. Tvrdil, že tak jednal jen kvůli rukojmím, drženíh guerillou a zároveň uvedl, že ozbrojený boj není řešením sociálního konfliktu a několikrát vyzval agenturu FARC, aby přestala užívat násilí. (BBC 2020)

prezident Santos rozhodl propustit 30 zajatých členů FARC, zároveň se obrátil na Spojené státy s prosbou, aby byl FARC odstraněn ze seznamu teroristických organizací. Bojovníci FARC však jednostranné příměří porušovali a útočili na vládní vojáky. I přesto mírové rozhovory pokračovaly. Po usmrcení 26 členů FARC kolumbijskou vládou, vedení FARC odvolalo jednostranné příměří a vyjednání bylo opět přerušeno. Mezinárodní garanti Kuba a Norsko se snažily o obnovení rozhovorů, to se jim povedlo, avšak ozbrojené střety stále pokračovaly⁵³. Až na počátku roku 2016 FARC přistoupil na fázi demobilizace a v předem dohodnutých demobilizačních zónách bylo odzbrojeno na 7000 vojáků FARC.

Právě z těchto důvodů s rozhodnutím o absenci oboustranného příměří nesouhlasil Santosův předchůdce Álvaro Uribe. Zahájení mírových rozhovorů a pokračování v konfrontaci mezi vládou a guerillou se z jeho strany nesetkalo s nadšením a veřejně jednání kritizoval, že „*zatímco policie a vojáci jsou členy FARC stále zabíjeni, bývalí velitelé této skupiny jednají u stolu s kolumbijskou vládou*“.
(Paterson 2013: 12) Generál kolumbijských ozbrojených sil sice podporoval mírové úsilí prezidenta Santose, ale měl své osobní pochybnosti o skrytých úmyslech FARC. Stejně jako Uribe totiž věřil tomu, že mírová jednání budou proveditelná pouze pod podmínkou, že dojde k ukončení bojů. Právě kvůli zkušenostem z minulosti byly jejich pochybnosti opodstatněné. Předchozí pokusy o ukončení konfliktu u jednacího stolu totiž nebyly úspěšné, často kvůli narušení mírových jednání násilným incidentem, který zvýšil napětí při mírových rozhovorech.
(Paterson 2013: 13) Po zahájení rozhovorů s FARC však bylo zjištěno, že sám Uribe se pokoušel o ukončení konfliktu pomocí mírových jednání. Tuto skutečnost potvrdil i Santos, který byl v Uribeho vládě ministrem obrany. (Rodriguez 2014: 94) Ve vztahu mezi Santosem a Uribem tak lze spatřovat silný politický boj. Po zahájení oficiálních rozhovorů totiž Uribe zároveň založil organizaci *Kolumbijci proti terorismu* a následně i politickou stranu *Centro Democrático*, která výrazně vystupovala proti Santosově vládě a později i proti mírovým jednáním. Zároveň Uribe označil vládu za nedostatečně vlasteneckou, dohodu s FARC za velmi mírnou

⁵³ Až po čtyřech letech vyjednávání a cyklů deeskalací a re-eskalací násilí strany dosáhly shody u všech klíčových bodů a body mírových dohod mohly začít procházet fází implementace. (Vojenské rozhledy 2020)

a nakonec Uribe Santose obvinil ze zrady jeho předešlého politické směru a přesvědčení. (Matanock, Sanchéz 2017: 142)

I přesto, že byly pokusy o mírová jednání v posledních dekadách neúspěšné, obě strany díky nim získaly rozsáhlé zkušenosti a tak nedošlo k opakování stejných chyb. Prezident Juan Manuel Santos a FARC navázaly první kontakt již v roce 2010, který byl v naprostém utajení. Od února 2012 pak probíhaly tajné průzkumné rozhovory.

V těchto fázích se obě strany dohodly na důležitých prvcích návrhu mírového procesu: Tajná počáteční fáze k vytvoření společného základu; krátký a realistický program; hlavní cíl – ukončení konfliktu; zásada, že incidenty (útoky), které se odehrají v průběhu mírových jednání, nesmí do mírových rozhovorů zasahovat a narušit je; umístění rozhovorů mimo Kolumbii, za účelem ochrany procesu; pravidla upravující důvěrnost rozhovorů; princip „*nic není dohodnuto, dokud není vše dohodnuto*“; zajištění vysoké frekvence vyjednávacích schůzek; přímé rozhovory bez formálního prostředníka, ale s přítomností podpory třetí strany, ručitele a doprovodné země; zapojení mezinárodních organizací včetně OSN; mechanismy zapojení občanské společnosti; přímá účast obětí u vyjednávacího stolu; bezpečné přepravy pro členy FARC do a z Kolumbie; genderové zastoupení; široké reprezentativní delegace; využívání odborníků u jednacího stolu; provádění opatření na budování důvěry.

Potenciální mírová jednání utrpěla hned na začátku fatální ránu, když byl v listopadu 2011 zabit vůdce FARC Alfonso Cano. Rozhodnutí FARC o nepřerušování mírových jednání, bylo velmi zásadní pro budoucí formální mírové rozhovory, neboť FARC prokázal svou odhodlanost pokračovat v hledání mírového urovnání a hned zpočátku dodržel princip, nezasahování incidentů do rozhovorů. Obě strany tak byly odhodlány vyjednávat, i navzdory probíhajícím násilným činům, kterých se na sobě v průběhu jednání vzájemně dopouštěly. (NOREF 2018: 3)

Po přípravných tajných rozhovorech, bylo 4. září oběma stranami oznámeno⁵⁴, že 19. října 2012 budou zahájeny formální veřejné mírové rozhovory v norském Oslu mezi delegáty národní vlády pod vedením Juana Manuela Santose⁵⁵ a delegáty revolučních ozbrojených sil Kolumbie⁵⁶ (FARC). Na základě rozhodnutí obou vyjednávacích týmů bylo hlavním cílem ukončit národní ozbrojený konflikt. U podpisu dohody o budoucích rozhovorech byly přítomni i zástupci Kuby a Norska v roli garantů, logistickou a regionální podporu přislíbilo Chile a Venezuela. (Mírová dohoda 2016)

Rámec rozhovorů ze srpna 2012 podepsaný oběma stranami určil šest hlavních témat, kterými se v rámci jednání zabývaly a které mají za cíl přispět ke změnám potřebným k položení základů pro stabilní a dlouhodobý mír. Těmi jsou:

Důležitým prvkem dohody byla v první kapitole *komplexní dohoda o reformě venkova (Reforma Rural Integral)*, která měla podpořit strukturální změny na venkově, překlenout propast mezi venkovskými a městskými oblastmi a vytvořit podmínky pro kvalitní život venkovského obyvatelstva, tzn. přispívat ke snížení chudoby a podporovat rovnost. (Oficiální mírová dohoda 2016, PAM) Této dohody bylo dosaženo v květnu 2013. Zahrnovala řadu opatření jako například právo na půdu a veřejné statky. Dále byla zaměřena na zlepšení podmínek Kolumbijsců žijících na venkově, zejména těch, co byli nejvíce zasaženi ozbrojeným konfliktem. Dohoda měla také vytvořit národní a územní rozvojové programy, které

⁵⁴ Oznámení rozhovorů získalo široké mezinárodní ocenění. Bílý dům a ministerstvo zahraničí USA, generální tajemník Organizace amerických států (OAS) a generální tajemník OSN Ban Ki-moon vyjádřili obrovskou podporu mírové iniciativě. Mnoho národů v Latinskoamerickém regionu vyjádřil podporu, včetně Brazílie, která nabídla pomoc při zprostředkování mírového úsilí. (Beittle 2016: 23)

⁵⁵ Vedoucím vyjednávačem kolumbijské národní vlády byl Humberto de la Calle – bývalý viceprezident. Generál Jorge Enrique Mora – bývalý velitel armády, Luis Carlos Villegas, vysloužilý generál Oscar Narajno – bývalý šéf kolumbijské národní policie, Frank Peral – bývalý ministr životního prostředí a Sergio Jaramillo – bývalý přední bezpečnostní poradce Santose a komisař míru. (Beittle 2016: 5)

⁵⁶ Vyjednávací tým guerilly byl pod vedením Luciana Marína Arangy (známým jako Iván Márquez), což byl člen vládnoucího sekretariátu FARC a účastnil se již předchozích mírových jednání jednání v roce 2002. Dalšími členy byli Seuxis Pacias Hernández (alias Jesús Santrich), Ricardo Tillez (Rodrigo Granda), Jesús Carvajalino (Andrés Paris) a Luis Alberto Albán (Marco León Calracá) FARC v roce 2012 požádal i o propuštění Simóna Trinidadu z amerického vězení, kde si odpykává 60 letý trest, aby se mohl připojit k vyjednávání, této žádosti však nebylo nikdy vyhověno. (Beittle 2016:5)

upřednostňují veřejné investice v oblastech nejvíce postižených konfliktem. (IFIT 2018: 6)

Zatímco pro FARC byla kvalita venkova a snížení chudoby primárním bodem řešení konfliktu. Vláda tento bod považovala pouze za součást komplexní mírové agendy. Vláda a FARC se však v květnu 2013 shodly na důležitosti změny financování venkova v boji proti nerovnosti a zajištění neopakování konfliktu. Názorová neshoda byla vyřešena začleněním obou perspektiv do úvodních odstavců finálního textu. (IFIT 2018: 10)

Druhá část mírové dohody obsahovala dohodu o *politické účasti: demokratické příležitosti k budování míru (Participación política: Apertura democrática para construir la paz)*. Budování míru a konsolidace v kontextu konce konfliktu vyžadovala rozšíření demokracie, začlenění nových aktérů do politické scény, kteří tak měli upevnit pluralitu a současně měli zajistit zastoupení zájmů celé společnosti. Zároveň dohoda posílila postavení a práva opozičních stran. Dalším cílem dohody bylo rovněž posílit účast kolumbijské společnosti v záležitostech veřejného zájmu. (Oficiální mírová dohoda 2016) Dohoda také snižovala překážky pro zřízení politických stran a zajistila tak snadnější zahrnutí nedostatečně zastoupených komunit do politické sféry. (IFIT 2018: 12)

Ve všeobecné dohodě z roku 2012 bylo uvedeno, že o politickém zapojení FARC se bude jednat až ve třetí kapitole mírové dohody. FARC však tuto otázku nastolil už v jednání o druhé kapitole. Vláda naopak varovala před citlivostí tohoto tématu a snažila se dodržet pořadí dohod. Citlivost tohoto tématu zapříčinil například kontroverzní prvek dohody o počtu kongresových křesel pro bývalé bojovníky FARC a skutečnost, že nejvyšší velitelé této guerilly se budou podílet na politice. Nicméně to byl jeden z hlavních pilířů úspěšné dohody, proto tato dohoda byla schválena a otázka týkající se počtu křesel byla projednána a dohodnuta až v pozdější fázi jednání. (IFIT 2018: 13)

Třetí část se detailně věnovala ukončení konfliktu a obsahovala podmínky a pravidla celého procesu. Je tvořena ze dvou oddělených smluv. První smlouvou byla dohoda o *dvoustranném a definitivním příměří a zastavení nepřátelství a*

odzbrojení (Cese al Fuego y de Hostilidades Bilateral y Definitivo y la Dejación de las Armas)). Cílem této části bylo definitivní ukončení útočných akcí mezi kolumbijskými ozbrojenými silami a FARC. Druhou smlouvou byla dohoda o *opětovném začlenění FARC do civilního života v hospodářské, sociální a politické oblasti (Reincorporación de las FARC-EP a la vida civil – en lo económico, lo social y lo político - de acuerdo con sus intereses)*. Opětovné začlenění do civilního i politického života představovalo pro FARC závazek k ukončení vnitřního konfliktu, zároveň se musel stát platným aktérem v demokratickém systému a rozhodovat se v rámci mírového soužití. Obě dohody obsažené ve třetí kapitole ustanovovaly předpoklady pro to, jak by měl probíhat proces odzbrojení, demobilizace a opětovné začlenění bojovníků FARC. (Oficiální mírová dohoda 2016) Za tímto účelem byla vytvořena samostatná technická subkomise⁵⁷, která intenzivně pracovala téměř nepřetržitě na přípravě přijatelných dohod, za účasti aktivních vojenských funkcionářů a vysokých představitelů členů FARC.

Přestože FARC vyhlásil jednostranné příměří, jednání o dosažení dohody o oboustranném příměří bylo velmi obtížné. Za normálních okolností je počátečním aktem mírového vyjednávání dohoda o bilaterálním příměří, pro kolumbijskou vládu však pozastavení vojenských operací nebylo kvůli předešlým zkušenostem přijatelné. V Havanském procesu se kolumbijská vláda rozhodla být v úmyslné absenci oboustranného příměří během vyjednávání. (IFIT 2018: 15) Toto ustanovení bylo nejspornějším bodem mírových vyjednávání, ale vláda na trvání mírových rozhovorů bez příměří jednoznačně trvala. Tím se snažila FARC a veřejnosti dokázat svoji sílu a odhodlání mírové jednání dotáhnout do úspěšného konce. (Herbolzheimer 2016: 8) Předešlá zkušenost z mírových jednání v Caguánu, totiž přesvědčila vládu o tom, že FARC v dodržování příměří nelze věřit, neboť ihned po vyhlášení příměří vládou, FARC v roce 1999 využil dobré víry vlády a jen

⁵⁷ Subkomise pro ukončení konfliktu byla složena z armády a policie a zástupců FARC s rozsáhlými vojenskými zkušenostmi. Schůzky mezi vojenskými odborníky z obou stran, s cílem ukončit konflikt se nakonec staly jedním z nejdůležitějších bodů celého procesu. Přímá účast kolumbijských bezpečnostních sil v rozhovorech byla inovací, oproti předešlým pokusům o vyjednávání. (Nylander a kol. 2018: 7)

se přezbrojil a zvýšil svou územní kontrolu. Proto bylo z politického hlediska zcela nemožné, aby Santos zvážil příměří v průběhu mírových jednání. Za druhé Santosova vláda věřila tomu, že absence takového příměří by mohla mírové rozhovory urychlit, protože oboustranná nedůvěra z možného nebezpečí války, by mohla strany motivovat k rychlejšímu vyjednávání. V tomto ohledu prezident Santos rád citoval rčení bývalého izraelského premiéra Jicchak Rabin: *“vyjednávat mír, jakoby nedocházelo k žádné válce, a vést válku jakoby nedocházelo k žádnému vyjednávání.* (IFIT 2016: 12) Nicméně obě strany se později dohodly na deeskalaci konfliktu a v srpnu 2015 vláda zastavila bombardování základen FARC, v říjnu 2015 FARC oznámil, že zastavil veškerý vojenský výcvik a začal se připravovat na demobilizace⁵⁸ a legální politickou činnost. (Herbolzheimer 2016: 8) Technická subkomise vytvořila pro tyto účely speciální zóny, ve kterých se mohli bojovníci FARC demobilizovat a odzbrojovat. (IFIT 2018: 13)

Ve čtvrté kapitole mírové dohody se kromě spolupráce FARC na snižování obchodu s drogami a korupce, které spolu jdou ruku v ruce, dohoda zabývá dalším důležitým tématem a to snahou o vymýcení koky, která je hlavním prvkem pro výrobu kokainu. Splňování bodů dohody se často neobešlo bez komplikací. Například právě pokusy o likvidaci nepovolených plodin, jako byla koka, se setkal s protesty pěstitelů koky. (Vojenské rozhledy 2020) Jednání o dohodě *řešení problému nezákonných drog (Solución al Problema de las Drogas Ilícitas* se ukázala jako obtížná, vzhledem k jejich citlivosti v rámci historického vzájemného propojení kolumbijského konfliktu a obchodování s drogami. Debaty v kolumbijské společnosti řešily například i to, zda je vůbec legitimní, aby se vyjednával mír s organizací obviněnou z obchodování s drogami. (Oficiální mírová dohoda 2016)

Hlavní neshody vyjednávacích stran v této části spočívaly v tom, že FARC nebyl schopný oficiálně uznat, že obchodování s drogami hrálo hlavní roli

⁵⁸ Na začátku roku 2016 bylo s podporou OSN přesunuto téměř 7000 vojáků FARC do demobilizačních zón. Proces ověřování odzbrojení měl trvat 180 dní a byl započat 1. března 2016. Po něm následoval proces složení zbraní, tento proces znamenal prvotní krok k transformaci FARC z ozbrojené guerilly na politické hnutí. Avšak FARC trval na nikoli individuální reintegraci, ale kolektivní reintegraci. (Vojenské rozhledy 2019)

v neřešitelnosti ozbrojeného konfliktu. Pro vládu však bylo uznání o zapojení FARC do obchodu s drogami a uznání, že byl obchod s drogami zásadní zdroj jejich financování a v tom případě i důležitý faktor ve složitosti řešení konfliktu, nezbytné a podle ní by to posílilo legitimitu dohody. Vláda proto předložila různé návrhy řešení k tomuto bodu a později FARC uznání vydal, a zároveň souhlasil s aktivním přispíváním k řešení problémů nezákonných drog. (IFIT 2018: 15)

Tyto čtyři první body dohody byly dohodnuty poměrně hladce. Každý z nich se projednával bez větších problémů přibližně šest měsíců.⁵⁹ Rytmus rozhovorů však změnila další část mírové dohody. Kapitola pět s dohodou o *Obětech (Victimas)*. (IFIT 2018: 7) Již v průzkumných rozhovorech v roce 2012 se strany dohodly, že odškodnění obětí by mělo být jádrem dohody. (Beittel 2016: 10) Dohoda napomohla k vytvoření *Komplexního systému pravdy, spravedlnosti a neopakování (Sistema Integral de Verdad, Justicia, Reparación y No Repetición)*. Systém přispíval v boji proti beztrestnosti pomocí kombinace soudních mechanismů, které napomáhali k vyšetřování a postihování závažného porušování lidských práv i mezinárodního humanitárního práva a snažil se v co největší míře plnit práva obětí. Zároveň zajišťoval, aby členové FARC nesli odpovědnost za to, co v průběhu konfliktu způsobili, podporoval sociální soužití, usmíření a zabraňoval opakování nepřátelských akcí. Tento bod byl oběma stranami považován za nejcitlivější a nejsložitější část vyjednávání.

Kvůli citlivosti a složitosti tohoto tématu, ale také díky značnému tlaku veřejného mínění v Kolumbii, která od samého počátku odmítala beztrestnost za zločiny spáchané oběma stranami, trvalo jednání o této dohodě mnohem déle než v předešlých bodech. (Herbolzheimer 2016: 8)

⁵⁹ Jednotlivé dohody byly uzavřeny v těchto datech: částečná dohoda o pozemkové a zemědělské reformě dne 26. května 2013; částečná dohoda o politické účasti 6. listopadu 2013; částečná dohoda o boji proti ilegální drogy 16. května 2014; částečná dohoda o jurisdikci pro mír 23. září 2015; částečná dohoda o právech obětí dne 15. prosince 2015; a dílčí dohody o „konci konfliktu“, včetně konečného bilaterálního příměří, zastavení nepřátelství odzbrojení 23. června 2016.

Podmínkou vlády a zároveň i veřejnosti v tomto bodě mírové dohody bylo převzetí odpovědnosti FARC za ztráty, které svými násilnými činy způsobil. (IFIT 2020) Paradoxně se však FARC v počátcích jednání sám označoval za oběť konfliktu. Obě strany se později dohodly na souboru obecných zásad, které vedly a stanovily rámec jednání o tomto bodě. Zásady zahrnovaly závazky obou stran uznat oběti, uznat odpovědnost za ně, podporovat hledání pravdy a poskytnout reparace. Zároveň se tyto dohody obě strany snažily začlenit do mírových dohod. (Herbolzheimer 2016: 9)

Strany dále vytvořily *historickou komisi pro konflikt a jeho oběti*, která se skládala z dvanácti členů (šest členů z každé strany). Cílem komise bylo poskytnout informace o různých příčinách konfliktu a zároveň napomáhal k řešení jeho důsledků. (IFIT 2018: 9)

Kolumbijský mírový proces byl prvním procesem, v němž byli k jednacímu stolu přizváni oběti konfliktu. Od srpna do prosince 2014 vybírala OSN pět skupin po 12 zástupcích obětí, ti měli možnost se zúčastnit mírových jednání v Havaně a setkat se s jednacími stranami. Setkání obětí s pachateli tváří v tvář bylo velmi těžké po psychické stránce, proto byl dopad těchto návštěv obrovský, jak pro vyjednávací týmy, tak pro samotné oběti. Vláda dále spustila program na odškodnění obětí. Důležité bylo, že proces reparací začal před ukončením ozbrojeného konfliktu. (Herbolzheimer 2016: 3)

V rámci reparací a napravování způsobených škod měli oběti právo na náhrady škody, které utrpěli v průběhu konfliktu. Zároveň bylo součástí dohody obnovení práv obětí a změna jejich životů k lepšímu. Například za účelem snahy zmírnit utrpení obětí způsobené konfliktem, byla vládou a FARC navržena možnost psychosociální rehabilitace a emočních regeneračních opatření na individuální úrovni. Dále se FARC musel podílet na procesech návratu vysídlených osob a reparací obětí v cizině, musel přispět k realizaci získávání práv obětí a vytvořit příznivé prostředí pro budování míru. Proces reparací a napravování způsobených škod mimo jiné zahrnoval i účast FARC na obnově infrastruktury v oblastech zasažených konfliktem, programy na odminování a likvidaci nevybuchlých munic,

účast na identifikaci a důstojném navrácení pozůstatků zesnulých osob či účast na programech, které zastřešují nápravu poškození životního prostředí, např. zalesňování. (Mírová dohoda 2016)

Jelikož se však FARC nepovažoval za poraženého, jeho představitelé odmítli myšlenku běžných soudů, vláda naopak tvrdila, že pachatelé nejhrůznějších činů by měli být trestně stíháni, přičemž poukazovala i na to, že 80 % kolumbijské populace očekává vězení pro vůdce FARC. Strany se později dohodly na třech typech sankcí, které mají být uloženy osobám odpovědným za trestné činy, z nichž každý by podléhal povinnostem neopakování, zveřejnění pravdy a odškodnění obětí. (IFIT 2018: 10)

První typ sankcí se vztahoval na osoby, které před soudním tribunálem uznali úplnou a podrobnou pravdu o činech které způsobily. Ti členové FARC, kteří spolupracovali se soudním systémem, se museli zavázat k pomoci obětem a napravení spáchaných škod, ale nedošlo k jejich odsouzení k odnětí svobody.

Druhý typ sankcí se vztahoval na osoby, které se nepřiznali sami a poprvé uznali pravdu a odpovědnost za své činy v kontradiktorním řízení před soudem prvního stupně těsně před vynesením rozsudky. Takový členům FARC hrozila sankce v podobě 5 až 8 let odnětí svobody.

Třetí typ sankcí se vztahoval na osoby, které pravdu a odpovědnost za své činy neuznali. V tomto případě se sankce řídili kolumbijským trestním zákoníkem a těmto osobám hrozilo minimálně 15 let, ne však více než 20 let odnětí svobody. (Oficiální mírová dohoda 2016)

Možná beztrestnost se setkala s největším odporem veřejnosti, neboť to znamenalo, že se pachatelé mohou vyhnout vězení za způsobené hrůzné činy. Paradoxně mnoho přímých obětí konfliktu vyjádřilo smířlivější přístup než mnozí z řad politiků, či lidí, které konflikt nepoškodil v takové míře. Diskuze kolumbijské společnosti, proto vyvolaly zajímavé debaty o očekáváních týkajících se spravedlnosti a beztrestnosti. (Herblozheimer 2016: 5) Rytmus rozhovorů se tak touto kapitolou změnil, její vyjednávání trvala přibližně rok a půl a dohody bylo

dosazeno v prosinci 2015. Každopádně dohoda poskytla vznik komplexního systému přechodné spravedlnosti.

Poslední část dohody, kapitola šest obsahovala dohodu o *mechanismech ověřování a provádění mírové dohody*, která vytvořila komisi pro monitorování, propagaci a ověřování provádění konečné mírové dohody. Tato komise byla složena ze zástupců kolumbijské vlády a FARC, jejím cílem bylo mimo jiné i sledování jednotlivých komponentů mírových dohod. Kromě toho byl vytvořen speciální doprovodný mechanismus, který umožňoval mezinárodnímu společenství různými způsoby zaručit provádění závěrečné dohody. Co se týče ověřovacího procesu, ten mají na starosti země, které v průběhu celého procesu fungovaly jako ručitelské země nebo pozorovatelské. Technické aspekty pak byly podporovány projektem PAM (Oficiální mírová smlouva 2016)

Důležité je, že po mnoha diskuzích se strany dohodly na tom, že hlavním cílem rozhovorů bylo ukončení konfliktu. Havanský proces byl tak navržen pro konkrétní cíl: ukončit ozbrojený konflikt a budovat stabilní a trvalý mír. Vláda se zároveň snažila o aktivní účast občanů, sociální integraci a usmíření. Tento závazek umožnil oběma stranám soustředit se především na témata, která jsou nezbytně nutná pro ukončení konfliktu a odlišit je od témat, která jsou žádoucí až později, pro budování míru. Dohoda se však i přesto pokusila pokrýt příčiny i důsledky konfliktu. Problémy nerovnoměrného rozdělení půdy a marginalizaci většiny odvětví kolumbijské společnosti v politickém procesu, lze považovat za hlavní příčiny konfliktu. Práva obětí a reparace naopak byla řešení, která se snažily vyřešit důsledky konfliktu. Kromě pětibodové agendy, obecná dohoda také definovala časový harmonogram a plán pro další kroky, včetně ověřovacích mechanismů. Body o odzbrojení, příměří a práva obětí byly úmyslně tlačeny k pozdějším fázím rozhovorů, protože je obě strany vnímaly jako nejzásadnější problémy, s nimiž se musely vypořádat. (Nylander a kol. 2018: 7)

2.4 INOVACE A ZMĚNY STRUKTURY MÍROVÝCH DOHOD

Dne 27. srpna 2012 prezident Juan Manuel Santos oznámil, že se s FARC při přípravných rozhovorech dohodl na zahájení formální rozhovorů 19. října 2012 v Oslu. Hlavní vládní vyjednávač Humberto de la Calle při té příležitosti na tiskové konferenci zmínil, že je kolumbijská vláda optimistická a že „*nechtějí vytvářet falešná očekávání, ale věří, že existují strukturální prvky, které stranám umožní doufat, že pro Kolumbii přinesou znovu dobré zprávy*“. (BBC 2020)

Právě díky předešlým pokusům o mírová jednání, které nebyly úspěšné, získaly obě strany rozsáhlé zkušenosti. Zároveň se v těchto mírových procesech vyvarovaly opakování stejných chyb. I přesto, že byla mírová dohoda v roce 2016 odmítnuta kolumbijskou společností v referendu, lze o ní říci, že díky příznivým podmínkám a kvalitním strukturálním prvkům byla tato dohoda nejkvalitněji připravenou mírovou dohodou v historii Kolumbie. Tato část se bude věnovat dynamice vyjednávání i úskalím a paradoxům, které s sebou vyjednávání přineslo a především strukturálním prvkům a inovacím, které vznikaly postupně díky zkušenostem z předešlých mírových jednání a napomohly tak k ukončení více než půl století trvajících konfliktu.

Na rozdíl od předchozích pokusů řešení ozbrojeného konfliktu v Kolumbii existovaly v posledních mírových jednáních mnohem příznivější domácí podmínky. Obě strany se totiž oproti minulosti staly méně radikalizované ve svých politických požadavcích a akcích, a proto měly větší sklon k uzavření stabilní mírové dohody. (Battaglino, Lodola 2013: 2) Před zahájením mírových rozhovorů totiž kolumbijská vláda veřejně demonstrovala svou připravenost na mírové rozhovory a snahu řešit hlavní příčiny ozbrojeného konfliktu. FARC zase uvedl, že je připraven zapojit se do mírového procesu a svůj smířlivější přístup dokazoval tím, že se zavázal, že nebude unášet civilisty a rekrutovat děti jako dětské vojáky. (Herbolzheimer 2016: 5)

Zároveň se po půl století nepřátelství konflikt dostal relativně blízko k bodu *mutually hurting stalemate*, situace *vzájemně se poškozujícího patu*, kdy ani jedna strana nebyla schopna daný konflikt vyhrát bez nadměrných ztrát a pro

obě strany bylo pokračování v boji nevýhodné. V této fázi tedy konflikt vstoupil do tzv. *zralého bodu* pro vyjednávání. Samozřejmě v této fázi převládal strach, že mírového dohody nikdy nedosáhnou oboustranně výhodného řešení, proto bylo nutné dojít k zásadním změnám v tom, jak aktéři a kolumbijská společnost chtějí řešit tento konflikt. (Tokatlian 2015: 1)

Dalšími příznivými podmínkami byla i skutečnost, že kolumbijská společnost byla v roce 2012 více nakloněna mírovým rozhovorům, než kdy před tím. Ale i přesto, že měli Kolumbijci tendenci vykazovat příznivé názory k započatým rozhovorům, mnoho z nich mělo nejednotné a protichůdné postoje k politickým důsledkům úspěšné mírové dohody. Průzkum z roku 2012 totiž uvedl, že 77% respondentů sice schvalovalo jednání, ale 72 % odmítalo účast bývalých partyzánů v politice a 68% odmítalo amnestii pro zločiny spáchané partyzány. (Battaglino, Lodola 2013: 4)

I přesto, že velká část kolumbijské společnosti podporovala mírová jednání, názorová protichůdnost Kolumbijců například v tom, že téměř 80 % z dotázaných schvalovalo Santosovy mírové návrhy, zároveň však 65 % z nich odmítalo platit více daní na financování provádění mírové dohody, byla dosti klíčová, jak se později ukázalo v referendu. Potenciální mír proto byl v ohrožení nejen kvůli názorové protichůdnosti společnosti, ale také díky spoilerům, kteří se snažili narušovat mírový proces. Spoilery byly například zločinecké skupiny, zejména drogoví dealéři a BACRIM, další guerilly, které se odmítly podílet na mírových jednáních, jako například ELN. Dále pak několik politických aktérů z pravicového politického spektra veřejně vyjádřilo své opoziční názory vůči mírovým jednáním. Podle průzkumů prováděnými LAPOP, u respondentů, kteří se ztotožnili s Uribeho stranou (Centro Democratico) bylo méně pravděpodobné, že podpoří proces vyjednávání. (Battaglino, Lodola 2013: 7) Podpoře mírových jednání dle voličské podpory se věnuje graf č. 3 v poslední kapitole.

Dalším úskalím kromě spoilerů, které mohlo ztěžovat průběh mírových jednání, byla případná fragmentace a následná kriminalizace některých odvětví FARC. Možnost, že by některý sektor FARC odmítl demobilizaci, totiž mohla ohrozit provádění mírových dohod. Paradoxně neexistence příměří a neutralizace vůdců, mohla přispět k vnitřní fragmentaci a následné kriminalizaci, některých členů

FARC. Hlavní výzvou vlády nebylo zabránit nevyhnutelné fragmentaci, ale snížit její rozsah a zároveň zvýšit počet partyzánů, kteří se integrují do politiky či dalších sektorů státní struktury. (Battaglino, Lodola 2013: 4)

I přesto, že se mírová jednání potýkala s různými dilematy a problémy, byl čtvrtý pokus o smíření s FARC úspěšný. V následujících řádcích se práce bude věnovat především důvodům a strukturálním prvkům, které učinily mírovou dohodu pro obě strany přijatelnou a úspěšnou.

V posledních pěti dekadách se kolumbijské vlády snažily o ukončení konfliktu pomocí mírových jednání čtyřikrát. Poslední pokus probíhal v letech 1998–2002 pod vedením prezidenta Andrése Pastrany. Tato jednání ve srovnání s nynější dohodou v tabulce č. 4 vyobrazí hlavní rozdíly ve změnách struktury, cílů a požadavků mírových jednání.

Tabulka č. 4: Rozdíly ve strukturách posledních dvou mírových jednání

	Proces Caguán (1999–2002)	Havanský proces (2012–2016)
Hlavní cíl	Politické, hospodářské a sociální transformace s cílem vybudovat sociálně spravedlivý stát	Ukončit ozbrojený konflikt
Předpoklady	Jednání povedou k dohodě, která bude řešit hlavní příčiny konfliktu	Jednání zastaví válku a umožní novou fázi jednání a rozhodování o hlavních příčinách konfliktu
Agenda	Široká, včetně hospodářské, legislativní, spravedlnosti a bezpečnostní reformy	Úzká, se zaměřením na rozvoj venkova a záruky politické účasti
Aktéři	Vláda a FARC (sami se viděli jako zastoupení společnosti)	Vláda a FARC (chápejí potřebu veřejné účasti a demokratické rozhodování)

Příměří	Ano, ale pouze v demilitarizovaných zónách.	Ne. Boje skončily až v roce 2016.
Účast veřejnosti	Symbolická (názory lidí nebyly vyslyšeny)	Podstatná. Občanská společnost mohla podávat návrhy u zasedacího stolu + byla konečná dohoda předložena k referendu
Úloha obětí	Chybí v jednacím rámci i při mírových jednáních	Zásadní pro jednání. Strany pozvaly pět delegací obětí
Role žen	-	Byly pozvány tři delegace žen
Časový rámec a frekvence	S otevřeným koncem (trvajících roky)	Naléhavost na dokončení jednání, časté a intenzivní zasedání
Vývoj	Strany se zasekly v procedurálních problémech a nezačaly diskutovat o agendě.	Strany dokončily program, který stanovily, ale trvalo to déle, než předpokládaly.

Zdroj: (Herbolzheimer 2016: 5) upraveno: autorkou

V každém vyjednávání existuje mnoho prvků a pravidel, které napomáhají k dosažení dohody⁶⁰, níže práce zmíní tři zásady, kterými se dohoda řídila.

1) *Nic není dohodnuto, dokud není vše dohodnuto* – toto pravidlo bylo navrženo z důvodu toho, aby byla možná flexibilita při přizpůsobování se měnícím se okolnostem jednání. (Herbolzheimer 2016: 8) U většiny mírových jednání dochází ke zhroucení mírových rozhovorů těsně před konečnou dohodou. Tímto pravidlem se vláda inspirovala v Severním Irsku v dohodě z roku 1998. Kolumbijská vláda a FARC se tak řídily pravidlem, že *nic není dohodnuto, dokud není vše dohodnuto*, což doslova znamenalo, že částečné dohody v průběhu celého jednání nemohly být považovány za úplné, až po dovršení komplexní dohody se jimi mohly obě strany řídit. Toto pravidlo pomohlo dotlačit strany, aby se aktivněji podílely na procesu budování důvěry. Mezi příklady takových jednání lze zmínit: přijetí neformálního příměří; odminovací program; propouštění dětských vojáků; závazek najít ty, kteří zmizeli. (IFIT 2018: 7)

⁶⁰ Například pravidla důvěrnosti, zapojení veřejnosti, uspořádání rozhovorů mimo konfliktní zemi a mnoho dalších.

2) *Absence oboustranného příměří* – druhým pravidlem, které ustanovovalo průběh mírových jednání, byla již výše zmiňovaná absence oboustranného příměří. Bylo to jedno z nejspornějších ustanovení, na kterém vláda trvala a chtěla tím prokázat svou sílu a odhodlání, že budou mírové rozhovory probíhat i přes probíhající násilné útoky. (Herbolzheimer 2016: 7) Obě strany však musely mít vysokou míru odhodlání pokračovat v rozhovorech i přes probíhající události. (IFIT 2018: 9)

3) *Raději vyjednávání než mediace* – průběh mírového jednání v Kolumbii byl na přání obou stran řízen převážně jimi samotnými, tudíž obě strany proces přísně kontrolovaly a vyloučily přítomnost externího mediátora, avšak z důvodu přetrvávající nedůvěry obě strany pochopily, že externí aktéři jednání usnadní a zároveň dojde k legitimizaci procesu. Obě strany přijaly metodu přímého vyjednávání s Kubou a Norskem, které byly ručitelstvími zeměmi a také územní hostitelé. Jejich zapojení, doplněné ještě doprovodnými státy Venezuelou a Chile, které poskytovaly potřebnou regionální podporu, se nakonec ukázalo jako zásadní pro úspěch jednání. Kolumbijská vláda oslovila i OSN, které mělo nejen přispět k úspěchu procesu, ale také zvýšit jeho legitimitu. (Segura, Mechoulán 2017: 15-18) Kuba a Norsko se navíc zúčastnily všech zasedání; sledovaly, zda-li strany dohody dodržují; fungovaly jako uložště sjednaných textů; na žádost stran oznamovaly dohody veřejnosti; usnadnily účast nezávislých technických odborníků; navrhovaly kreativní alternativy; získávaly mezinárodní podporu, když strany narazily na krizi nebo se snažily vyřešit základní rozdíly. (IFIT 2018: 10)

V následujících řádcích se práce bude zabývat hlavními inovacemi ve struktuře mírových jednání, které zapříčinily úspěšné vyjednání míru. Za první zásadní faktor lze považovat, že oproti předešlým jednáním byla mírová agenda velmi omezená, což velmi napomohlo k úspěšnému podepsání mírových dohod. Po přezkumu předchozích mírových procesů v Caguánu, kdy byla agenda velmi široká a snažila se mírovou dohodou vyřešit kompletně celý konflikt, v havanském procesu proto strany stanovily jasný nejdůležitější cíl pro vyjednávání a tím bylo ukončení ozbrojeného konfliktu a odzbrojení FARC⁶¹. Ve většině mírových dohod,

⁶¹ Dohoda se však i přesto pokusila pokrýt příčiny i důsledky konflikt. Jednání o venkovské reformě a politické účasti, které zapříčinily nerovnoměrné rozdělení půdy a marginalizaci většiny odvětví

je přítomnost požadavku odzbrojení samozřejmým bodem mírových jednání, v předchozích jednáních tomu však tak nebylo. Identita FARC je totiž založena na statusu ozbrojeného aktéra, který byl zásadně proti použití tradičního procesu DDR⁶². Chápal ho totiž, jako přijetí vojenské porážky a proto byl tento závazek i jeden z nejsložitějších problémů tajných i veřejných fází mírových dohod. (Segura, Mechoulan 2017: 15-17) Jednání tedy neměla přinést okamžitý mír do Kolumbie, cílem rozhovorů bylo spíše ukončit konflikt a přispět k budování stabilního a trvalého míru. (Nylander a kol 2018: 7)

Jak již bylo zmíněno výše, dalším důležitým bodem bylo začlenění obětí do mírových rozhovorů. Tento bod s sebou však přinášel potíže, kdy díky politickému napětí a diskusi o procesu výběru zástupců obětí hrozila destabilizace a dokonce i zastavení jednání. Otázka ohledně výběru obětí, zda by se měli účastníci spíše obětí FARC nebo obětí státu, byla kontroverzní a to dokazuje, že ačkoli by oběti měli být ústředním bodem jednání, přítomnost převážně obětí FARC, zapříčinila to, že oběti státních zločinů byly opomíjeny a to se nelíbilo opozičním skupinám. (Navarro 2019: 14) Dále byli oběti využívány dalšími aktéry (spoilery), aby jednání podpořili nebo aby jej naopak odmítli. Navzdory těmto problémům zapříčinila přítomnost u jednacího stolu velmi dojemné a silné momenty. Těmto návštěvám je pak mnohými aktéry mírových jednání připisována zásluha na radikální změně postavení FARC k otázce ohledně obětí. Když se totiž v roce 2012 na tiskové konferenci v Norsku novináři zeptali zástupců FARC, zda požádají o odpuštění obětí, Jesús Santrich ironicky poznamenal, že „*snad možná*“, což demonstrovalo lhostejný přístup FARC v záležitostech ohledně odškodnění obětí a usmíření. Na konci rozhovorů byl však přístup FARC výrazně odlišný. Timoleón Jimenez se totiž ve svém proslovu při podpisu mírové dohody v Cartageně omluvil kolumbijskému

kolumbijské společnosti v politickém procesu, lze považovat za řešení hlavních příčin konfliktu. Práva obětí naopak byly důsledky konfliktu. (Nylander a kol. 2018: 7)

⁶² Odzbrojení, demobilizace a opětovné začlenění je proces demilitarizace oficiálních a neoficiálních ozbrojených skupin, pomocí kontroly, omezení držení a používání zbraní, rozpouštění nestátních ozbrojených skupin a zmenšení velikosti státních bezpečnostních služeb a zároveň pomoc bývalým bojovníkům při opětovném začlenění do civilního života. (Ball 2006: 2)

lidu a mnoho členů FARC se později účastnilo akcí na pomoc obětem a napravení spáchaných škod. (Segura, Mechoulán 2017: 21)

I přes mnoho snah a řadu usnesení Rady bezpečnosti OSN zdůrazňující význam účasti žen na mírových jednáních, ženy stěží někdy získaly místo u jednacího stolu. (Herbolzheimer 2016: 7) Kolumbijské mírové vyjednávání však bylo mezinárodním příkladem toho, jak se na mírovém procesu ženy podílet mohly. Na počátku mírového vyjednávání, když byly oficiálně zahájeny formální rozhovory na Kubě, byla pouze jedna z dvaceti vyjednávačů žena. V roce 2013 však vedoucí představitelé občanské společnosti zorganizovali summit žen a míru, který požadoval inkluzivní mírový proces. Do roku 2015 tvořily ženy 20 % vládního vyjednávacího týmu a 43 % vyjednávacího týmu FARC. Ženy také přispěly k mírovému procesu na všech úrovních a to především pomocí oficiálních subkomisí. (CFR 2017) Subkomise pro genderové záležitosti byla vytvořena tak, aby zahrnovala hlasy žen a přezkoumávala mírové dohody z genderového hlediska. (Nylander a kol. 2018: 7) Od prosince 2014 do března 2015 komise pozvala tři delegace organizací občanské společnosti (celkem 18 lidí) pracujících na genderových otázkách, zároveň i včetně lesbiček, gayů, bisexuálních, transsexuálních nebo intersexových (LGBTI), aby prezentovaly své postřehy týkající se genderového přístupu při mírových jednáních a dohodách. Subkomise pro gender zdůraznila genderový rozměr konfliktu a potřebu řešit tento rozměr v mírové dohodě. Kolumbie je pravděpodobně první země, která kdy oslovila práva LGBTI v mírovém vyjednávání. (Herbolzheimer 2016: 8) Účast žen na obou stranách jednacího stolu pomohla zajistit úspěch dlouholetého kolumbijského úsilí o nastolení míru s FARC, napomohla také k rozšíření agendy, neboť ženy využily svého postavení k vyřešení některých primárních návrhů dohod. Úspěšně do dohody zahrnuly práva žen, dívek a domorodého obyvatelstva a podpořily politickou účast žen. (CFR 2020) Závěrečná dohoda stanovila genderové záležitosti jako jednu z hlavních zásad provádění implementace. Zahrnuje téměř 130 pozitivních opatření na podporu rovnosti práv mužů a žen, zdůraznění a vyžadování aktivní účasti žen na budování míru, kromě toho Peace Accords Matrix uznával viktimizaci žen v celém ozbrojeném konfliktu. (PAM 2020)

Další inovací mírových jednání bylo to, že již dlouho před uzavřením dohod, byla důležitým předmětem diskuzí fáze *po konfliktu*. Tyto diskuze přiměly strany používat pojem *po dohodě*, neboť z předešlých jednání věděly, že násilí nemusí nutně končit podpisem mírových smluv. Vzhledem k tomu, že k ozbrojenému konfliktu docházelo převážně na venkově, tak obě strany předkládaly návrhy, jak implementovat mírovou dohodu převážně v těchto odlehlých oblastech. Proto v listopadu 2015 představil FARC koncept *terrepaz* (Teritoria de paz), který navrhoval model rozvoje venkova v oblastech, kde byl přítomen FARC.

Časté diskuze o problémech implementace zapůsobily i na mezinárodní pozorovatele. V lednu 2016 ředitel světové banky Jim Yong Kim prohlásil, že: *“Nikdy neviděl tak přesný a promyšlený mírový proces”*. (Herbolzheimer 2016: 10)

Zásadní roli v úspěchu mírových jednání hrálo i umístění mírových rozhovorů. Konání rozhovorů mimo Kolumbii mělo pro mírová vyjednávání velký přínos. Nejen, že získaly mezinárodní podporu, ale vzhledem k tomu, že byla guerilla stále uváděna v mnoha státech (USA, Evropská unie) na seznamu teroristických organizací, konání mírových rozhovorů mimo hranice Kolumbie prokázalo vážnost mírových rozhovorů. Po oficiálním zahájení v Oslu se rozhovory přesunuly do Havany, kde pokračovaly až do jejich uzavření. (Nylander a kol. 2018: 7) Zároveň vláda přemístila mírové procesy mimo Kolumbii, aby se vyhnula nutnosti demilitarizovat oblasti v Kolumbii, jako tomu tak bylo v mírových Caguánských mírových procesech. Zeměpisná vzdálenost však také znamenala nedostatečné zapojení veřejnosti, proto musely obě strany uvažovat jak zajistit veřejnou podporu mírových jednání. (Segura, Mechoulán 2017: 25)

Vyhlášení jednostranného příměří ze strany FARC v roce 2014, dohoda stran z března 2015 o odminování, snaha o zvýšení důvěry mezi stranami. Tyto činy měly veřejně demonstrovat spolupráci obou stran o dosažení společného cíle, s cílem zajistit zájem veřejnosti o mírový proces, zejména v době kdy byl pokrok pomalý.

Jakou měla v mírových procesech roli veřejnost a její důvěře v mírová jednání se bude práce věnovat ve své poslední části, která je důležitá pro zodpovězení výzkumných otázek.

3. OBČANSKÁ SPOLEČNOST A VEŘEJNOST V MÍROVÉM PROCESU

V této části se práce bude zabývat rolí veřejnosti v mírovém vyjednávání. Jaký dostávala prostor pro případné návrhy agendy, jak byla důležitá v mírovém procesu a z jakých důvodů těsným rozdílem odmítla mírové dohody v referendu. V konečné fázi práce zaznamenává odpovědi respondentů v otázkách, zda preferují spíš ofenzivní přístup Alvara Uribeho nebo smířlivá mírová vyjednávání jeho nástupce Juana Manuela Santose a důvěru v úspěšné mírové dohody v průběhu mírového vyjednávání.

3.1 ROLE VEŘEJNOSTI A OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI V PRŮBĚHU MÍROVÝCH JEDNÁNÍ

Přesunutí jednání mimo Kolumbii mělo za cíl dostat vyjednavče mimo každodenní průběh politiky a ozbrojený konflikt. Tento krok však zároveň vyvolal kritiku Kolumbijců, kteří se cítili odříznutí od vyjednavacího procesu. (Nylander a kol. 2018: 6) Účast občanské společnosti totiž byla důležitým bodem mírové dohody. Preambule zdůrazňovala, že budování míru se týká společnosti jako celku a vyžaduje účast všech zúčastněných bez rozdílu. (Zambrano, Isa 2013: 3) Pro zlepšení zapojování veřejnosti, proto bylo potřeba, aby strany vydávaly ucelené zprávy o průběžných krocích jednání, což pro obě strany bylo výzvou, neboť každá ze stran měla různé zájmy a názory ohledně toho, co by mělo být s veřejností sdíleno. Aby mírové procesy získaly důvěru kolumbijské veřejnosti, potřebovaly strany s kolumbijskou veřejností prohloubit komunikaci. Absence příměří však vedla k duálnímu zasílání zpráv a proto bylo velmi obtížné zlepšovat společné komunikační strategie, jak mezi znepřátelenými stranami, tak i mezi vyjednavči a veřejností. (Nylander a kol 2018: 6)

S příchodem deeskalační fáze a demobilizace⁶³, která probíhala od začátku roku 2016, (Vojenské rozhledy 2020) se začal proces zapojování a zvýšení komunikace s kolumbijskou společností zlepšovat. Pomocí mediálních kampaní se

⁶³ K fázi demobilizace začalo docházet na počátku roku 2016, probíhala v předem dohodnutých demobilizačních zónách a v celkovém součtu bylo demobilizováno a odzbrojeno na 7000 vojáků FARC. A byla tím započata transformace FARC do politické strany. (IFIT 2018: 4)

obě strany snažily podpořit navržený proces a zároveň se snažily i o užší spolupráci mezi vyjednávacími týmy na každé straně. (Nylander a kol. 2018: 7)

V Kolumbii je velmi prosperující občanská společnost, která má rozsáhlou úroveň zkušeností s monitorováním porušování lidských práv a podporování míru na více úrovních. Nicméně pokud jde o mírová jednání v Havaně, účast občanské společnosti měla v zásadě spíše konzultační charakter. (Herbolzheimer 2016: 8) Proto došlo za účelem splnění tohoto charakteru a snah o zlepšení komunikace s veřejností a občanskou společností, k vytvoření třech formálních konzultačních mechanismů. Zaprvé byl vytvořen internetový web, kam mohla veřejnost nahrávat vstupy a návrhy⁶⁴ týkající se různých agend. Zadruhé vláda a FARC pověřily Národní univerzitu a OSN pořádáním veřejných fór, které byly důležitým kanálem formální účasti. (Nylander a kol. 2018: 8) Za třetí se obě strany dohodly na tom, že každá z nich pozve dva externí odborníky, kteří poskytnou nový návrh k jednotlivým bodům agendy. Tyto návrhy poskytly důležité postřehy pro obě strany ve všech bodech jednání. Zároveň všechny tři mechanismy poskytly vyjednávání důležité a cenné návrhy. I přesto došlo ze strany kolumbijské občanské společnosti ke kritice těchto mechanismů, protože byly podle ní omezené, což bylo zároveň umocněno skutečností, že se jednání nekonala v Kolumbii. (Nylander a kol. 2018: 8)

Nakonec byl jeden z nejviditelnějších mechanismů zapojení kolumbijské společnosti již zmiňovaný přímý dialog mezi oběťmi konfliktu a vyjednávacími stranami. Návštěvy Havany samotnými oběťmi změnily dynamiku vyjednávání mezi stranami. (Nylander a kol. 2018: 6)

Charakteristické pro kolumbijskou občanskou společnost je její fragmentované regionální složení. Mír vyžadoval i účast různých regionů, což vysvětluje opakované spouštění mechanismů regionální účasti, jejichž hlavním cílem bylo propojení místní a národní úrovně. Dobrým příkladem je počet organizací začleňující zemědělce, domorodé obyvatelstvo a ženské asociace. Jejichž cílem bylo, ne se účastnit jednání, ale bránit své zájmy a práva v průběhu

⁶⁴ Vyjednávací strany obdržely pomocí internetového webu tisíce návrhů k projednání u jednacího stolu. (Nylander a kol. 2018: 5)

mírových jednání. Právě proto souběžně s konzultačními mechanismy vedla občanská společnost v jednotlivých regionech i mnohem více autonomních iniciativ. (Zambrano, Isa 2013: 3) Například sociální hnutí (zejména hnutí rolníků a domorodých komunit) nepřetržitě prosazovaly svou vlastní agendu; náboženští představitelé podporovali dialog a usmíření na více úrovních; soukromý sektor propagoval inovativní procesy individuálních a kolektivních snah o mír. Mnoho z těchto iniciativ napomohlo v roce 2014 k znovuobnovení Národní rady míru, která byla založena již v roce 1998.

I přes tyto mechanismy, absence občanské společnosti u jednacího stolu v Havaně, byl i jeden z prvků, který rozdělával vyjednávací strany v názorech, jak zajistit nejlepší mechanismy, které zaručí úspěšnou dohodu. FARC totiž od počátku silně podporoval přítomnost občanské společnosti u vyjednávání. Konzultační mechanismy měly zároveň i silný dopad na veřejné mínění. Každá položka programu projednávaná v Havaně zároveň zvyšovala intenzivní diskuze v Kolumbii, převážně pak body mírových dohod, týkajících se práv obětí, jejich odškodnění a možnost podílení se členů FARC na politice. Další problém, který občanská společnost spatřovala, bylo to, že jejich návrhy, byly jen zřídka projednávány v probíhajících mírových jednáních⁶⁵. (Herbolzheimer 2016: 8)

Jeden z alternativních způsobů účasti občanské společnosti v mírovém procesu byla i podpora veřejného mínění. Paradoxně však byla vláda mnohem efektivnější při snaze o získání mezinárodní podpory mírového procesu⁶⁶, než při přesvědčování Kolumbijců o významu dohody s FARC. Kampaň na podporu mírových jednání totiž přišla velmi pozdě. Spíše než podporu Kolumbijců, získala vláda mezinárodní podporu. (Segura, Mechoulan 2017: 22)

Vláda si byla natolik jistá správností svého jednání, a proto už v lednu 2013 prezident Santos předložil návrh referenda ke schválení kongresu. Tento návrh, na

⁶⁵ Zejména šlo opět o otázky práv obětí, spravedlnosti a beztrestnosti vedoucích představitelů FARC (Herbolzheimer 2016: 8)

⁶⁶ Neboť kolumbijská vláda oslovila a mobilizovala mezinárodní společenství a to jak k podpoře úspěchu procesu, tak i za cílem zvýšit jeho legitimitu. Zároveň podpora Norska, Kuby, Chile, Venezuely byla bezpochyby taky zásadní k úspěšnému mírovému jednání. (Segura, Mechoulan 2017: 22)

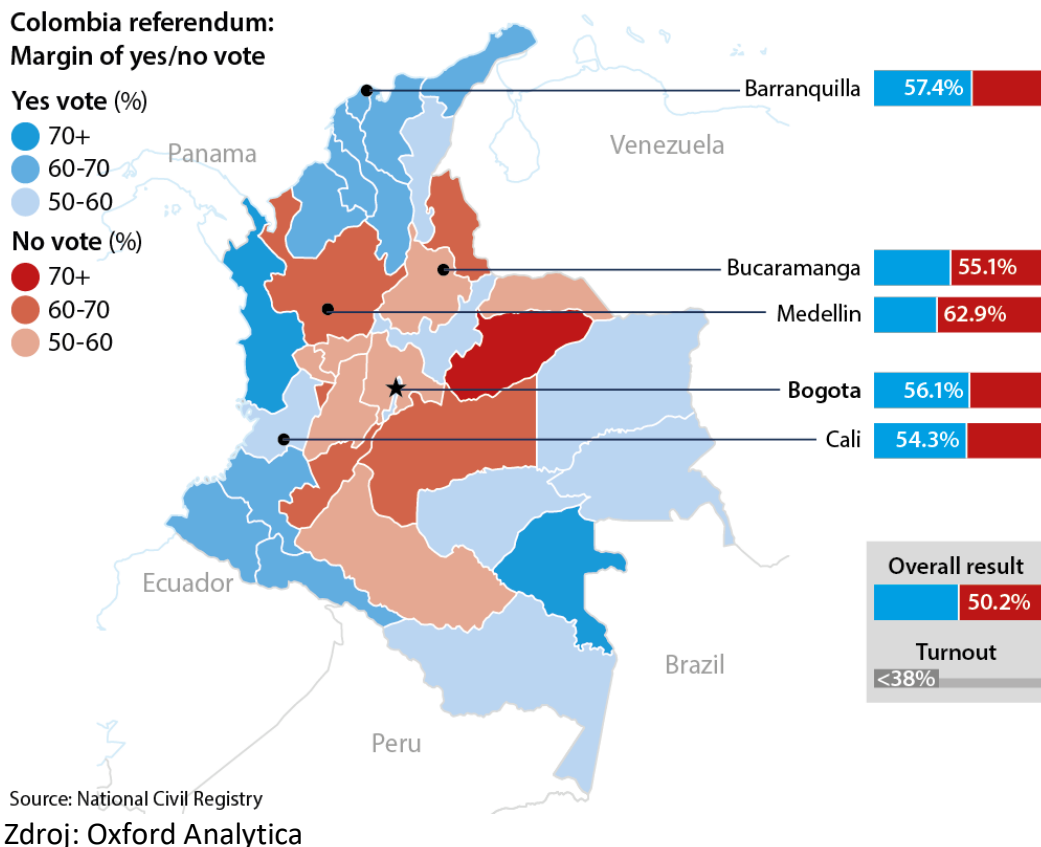
rozdíl od návrhu změny ústavy z roku 1991, obstál. Nicméně, v srpnu téhož roku, FARC volal po zastavení mírových jednání, aby mohl návrh referenda prozkoumat. Hlavní oponent Santosovy vlády Uribe, tento návrh o referendu označoval za volební tah, protože byl předložen kongresu v době, kdy se konaly další prezidentské volby. Ve volbách, které se uskutečnily v roce 2014 Santos své prezidentství, sice až v druhém kole, obhájil a s 50,25 % hlasů porazil zástupce Uribeho opoziční strany Óscara Ivána Zuluaga. Tyto volby ukázkově demonstrovaly táborové rozdělení společnosti. Na stoupence tvrdého přístupu Uribeho a stoupence smířlivějšího přístupu prezidenta Santose. Navzdory odporu FARC a Uribeho skepticismu byl Santosův návrh referenda schválen v roce 2015. Po celou dobu projednávání tohoto návrhu poukazyval Santos na Uribeho a jeho stoupence, jako na *nepřátelé míru*. Plebiscit, který by uspěl, by mohl napomoci k potlačení Uribeho opozice. Santos rozhodnutí o plebiscitu, neučinil proto, že by musel mírovou dohodu ze zákona předložit k referendu, ale proto, že v případě, že by referendum úspěšně, poskytlo by to mírovému procesu potřebnou legitimitu. (Matanock, Sanchéz 2017: 153) To se však nestalo a veřejnost 3. října 2016 překvapivě pro kolumbijskou vládu, společnost i mezinárodní společenství a další země, referendum těsným rozdílem odmítla. Celkem 50,2 % kolumbijských voličů, přibližně o 60 000 voličů více, hlasovalo v plebiscitu pro *Ne* mírové dohodě. Paradoxně lidé nejvíce zasažení konfliktem hlasovali převážně pro *Ano* a lidé méně vystaveni válce hlasovali pro *ne*. Přes všechny inovace v možnostech veřejné účasti, zůstaly velké sektory veřejnosti nepřesvědčené. Mohlo za to v první řadě i umístění procesu mimo Kolumbii, neboť vzdálenost procesu od kolumbijského každodenního života, nevtáhla Kolumbijce tolik do svého jádra. Zároveň opozice v čele s Uribem učinila z plebiscitu soutěž mezi příznivci prezidenta Santose a příznivci bývalého prezidenta Uribeho, mnoho z hlasujících tak odmítlo dohodu spíše pro jejich nesouhlas s vládou, než se samotným řešením konfliktu. Mnoho členů z opozičního Uribeho tábora také tvrdilo, že prezident Santos se snažil o prosazení mírových dohod, jen kvůli osobnímu zisku Nobelovy ceny za mír, (Segura, Mechoula 2017: 33-37) kterou získal 7. října 2016.

Kampaň namířenou proti dohodě vedl především exprezident Alvaro Uribe. Argumenty kampaně pro *Ne* byly velmi pestré. Někteří odpůrci odmítali odpustit zločiny spáchané FARC proti kolumbijskému obyvatelstvu a tvrdili, že podmínky byly nastaveny vůči rebelům příliš shovívavě a že tento druh jednání, odmění ty, kteří se rozhodli pro násilí. (IPSOS 2020)

Dalším úskalím mírové dohody byla její délka. Vzhledem k tomu, že dokument čítal na 297 stran, předpokládá se, že jen malé procento Kolumbijců přečetlo dohodu celou. Toho využívala opozice ve své kampani. V rozhovoru s novináři totiž Juan Carlos Veléz, jeden z předních koordinátorů kampaně pro *Ne* přiznal, že kampaň zkreslovala některé body dohody za účelem naštvání voličů, což mělo zapříčinit jejich mobilizaci a účast v referendu. Takovými výroky bylo například, že demobilizovaní členové FARC by měli vyšší platy než většina dělníků; nebo že pokud bude dohoda schválena, čeká Kolumbii stejný osud jako Venezuelu; Uribe dokonce varoval, že dalším kolumbijským prezidentem by se mohl stát vůdce FARC. Kampaň pro *Ne* byla sice občas zavádějící, ale mnohem více efektivní, než kampaň pro schválení dohody. Kampaň pro *Ano* byla společností charakterizována jako neúčinná a neschopná získat podporu veřejnosti. Příznivci mírového procesu kritizovali vládu, že nebyla od samého začátku schopna získat více pozornosti veřejnosti.

Volební analýza referenda ukázala důležité tendence. Na obrázku číslo 4, můžeme spatřovat, že zatímco centrum země a větší města (s výjimkou měst jako Bogota, Cali a Barranquilla) hlasovalo pro možnost *Ne*. Periferie, která byla válkou mnohem více zasažena, hlasovala z velké části pro *Ano*. Podobně i ekonomové zjistili, že nejchudší části země převážně hlasovaly pro *Ano*, zatímco nejbohatší oblasti hlasovaly pro *Ne*. Některé analýzy zkoumaly i rozdíl v hlasování dle přítomnosti státu a tam kde přítomnost státu v době konfliktu chyběla, většinou Kolumbijsci hlasovali pro *Ano*. (Segura, Mechoula 2017: 33-37)

Obrázek č. 4 : Výsledky hlasování v referendu

To co všechny spojovalo, i ty kdo hlasovali za *Ano* i ty kdo hlasovali za *Ne*, byl mír. Avšak ti kteří hlasovali za *Ne*, svým hlasováním deklarovali, že chtějí dosáhnout míru pouze jinou cestou. Vyžadovali důsledky a tresty pro členy FARC a na základě svého rozhodnutí očekávali dlouhý proces plný změn. (IPSOS 2020)

Po překvapivém výsledku referenda, prezident Santos uvedl, že výsledky respektuje, zároveň však přiznal, že nemá žádný plán B, ale uklidnil Kolumbijce, že stabilita země není ohrožena.

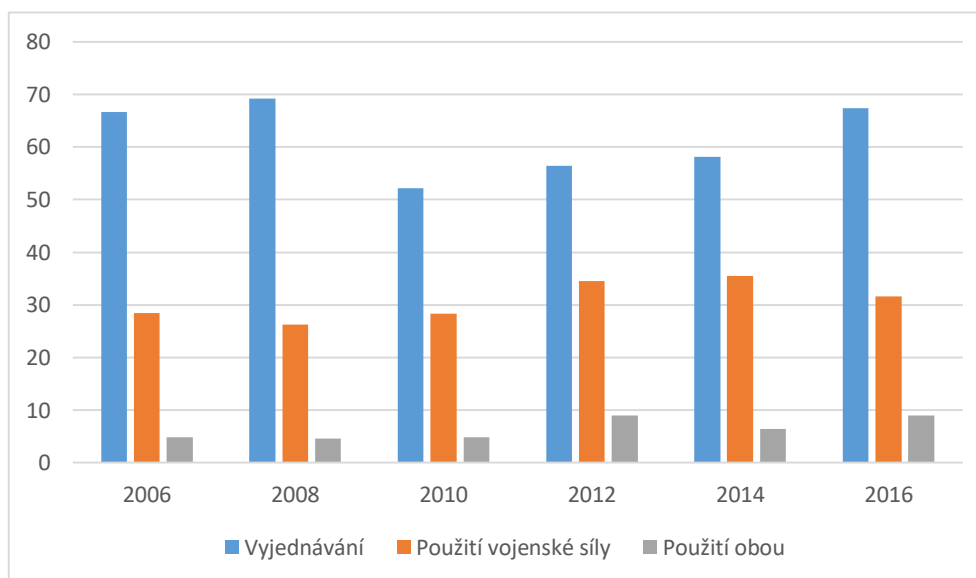
Později se kolumbijská vláda a zástupci FARC vrátily zpět k jednacímu stolu, verzi mírové dohody upravily a nový 310 stránkový dokument obě strany podepsaly. Santos, který získal v roce 2016 Nobelovu cenu za mír za své úsilí o dosažení původní dohody, se rozhodl předložit revidovanou dohodu Kongresu ke schválení. Kolumbijský kongres ratifikoval revidovanou mírovou dohodu. Dolní komora hlasovala ve prospěch dohody a den poté Senát dohodu také přijal, Uribeho příznivci hlasování v Senátu bojkotovali. (Presstv 2020)

3.2 VÝSLEDKY PRŮZKUMU VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ

Tato část diplomové práce reflektuje názory kolumbijské veřejnosti ohledně mírových jednání. Cílem kapitoly je zachytit jak se mírová jednání odrážela ve veřejném mínění.

Kapitola nabízí pět grafů. První z nich reflektuje preference veřejnosti ve způsobu řešení konfliktů. Zda se změnou prezidentské administrativy a ve změně přístupu ke guerille došlo i ke změně názoru veřejného mínění v období 2006–2016. Druhý graf sleduje vývoj důvěry Kolumbijců v úspěšná mírová jednání v průběhu let 2012–2016 a co tuto důvěru narušovalo. Třetí graf se také týká podpory mírových jednání, ale v kontextu voličské podpory, respektive podpory voličů Uribeho nebo jiných politických stran. Čtvrtý graf reflektuje podporu dvou zásadních bodů mírových dohod a to reintegrace členů FARC; usmíření a odpuštění FARC, které byly hlavními problémy, proč nechtěla Kolumbijská společnost mírovou dohodu podpořit. Poslední graf se týká předvolebního průzkumu referenda.

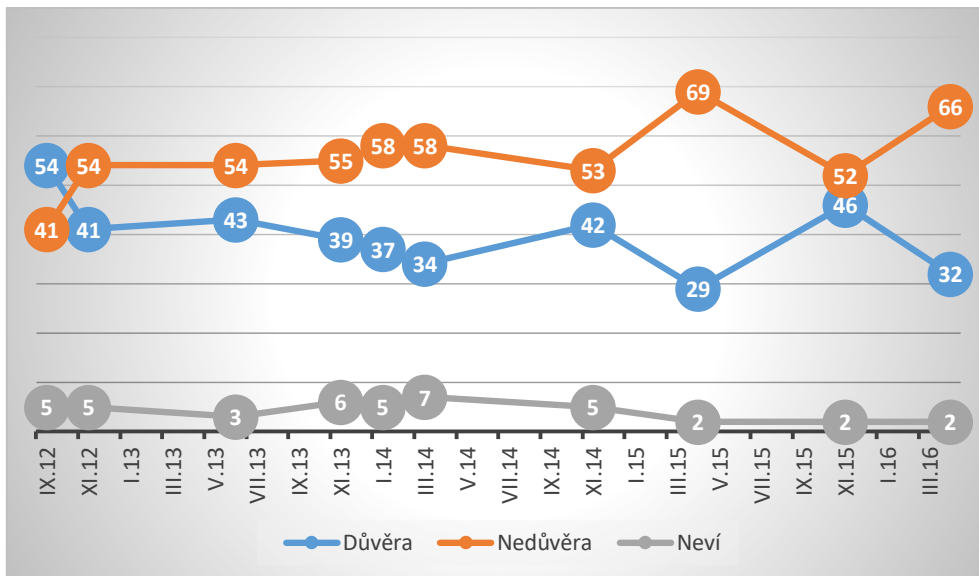
Graf č. 1 Preference veřejnosti ve způsobu řešení konfliktů

Graf č. 1 sleduje vývoj odpovědí respondentů na otázku „Jaké je podle vás nejlepší řešení konfliktu s guerillami?“ v období 2006-2016. Údaje jsou uváděny v procentech. Zdroj: LAPOP

Sledované období 2006 – 2016, bylo zvoleno proto, aby reflektovalo případnou změnu názoru veřejného mínění se změnami posledních dvou prezidentských administrativ. Na začátku druhého funkčního období prezidenta Uribeho v roce 2006, který prosazoval strategii použití vojenské síly, byla paradoxně podpora mírového vyjednávání velmi vysoká, což bylo v opozici s vládní strategií. Z části byla podpora opačné strategie způsobena i tím, že Kolumbijci sice neschvalovali únosy prováděné guerillou, zároveň však Uribeho politika tvrdé ruky často hraničila s porušováním lidských práv, kdy přibližně ve stovce případů byli usmrceni civilisté. S příchodem Juana Manuela Santose, který sice první dva roky pokračoval ve strategii svého předchůdce, ale v roce 2012 se distancoval od Uribeho strategie a odstartoval mírová jednání, se paradoxně podpora řešení pomocí mírových jednání snížila. Mírová jednání však byla započata pod podmínkou absence oboustranného příměří. V tomto roce došlo i k nárůstu respondentů, kteří preferovali obě řešení. Veřejnost tedy souhlasila s mírovými jednáními, ale díky tomu, že guerilla byla stále v aktivní činnosti a prováděla ozbrojené útoky, včetně unášení civilistů, přála si veřejnost i zajištění bezpečnosti z vládní strany pomocí užití vojenské síly. V roce 2016 s příchodem demobilizace a odzbrojování členů FARC ve speciálních zónách, je opět vidět nárůst podpory mírových jednání.

Graf č. 2 Důvěra veřejnosti v úspěšná mírová jednání

Graf č. 2 sleduje vývoj důvěry respondentů v úspěch mírových jednání. Vývoj je sledován v období, kdy probíhali vyjednávání kolumbijskou vládou a FARC tedy v letech 2012 – 2016. Údaje jsou uváděny v procentech. Zdroj: IPSOS

V průběhu jednání, díky absenci oboustranného příměří, neustále docházelo k ozbrojeným konfliktům z obou stran, které narušovaly důvěru Kolumbijců v úspěšná mírová jednání. Po započetí mírových rozhovorů v září, FARC vyhlásil dvouměsíční příměří, proto byla v roce 2012 důvěra Kolumbijců v jednání nejvyšší. FARC však vyžadoval oboustranné příměří, které kolumbijská vláda, kvůli předešlým zkušenostem, odmítla. Krátce po uplynutí příměří, FARC provedl útok na nákladní vlak, který způsobil vykolejení 17 vozů, dále napadl město v jižním Caquetá, při kterých zahynulo nejméně sedm vládních vojáků a dalších pět bylo zraněno. Takovýchto menších akcí se navzájem dopouštěli obě strany a proto v průběhu let 2013 až 2014 zapříčiňovaly mírný pokles kolumbijské důvěry v mírová jednání. V listopadu 2014 hrozilo přerušení kolumbijských vyjednávání v důsledku unesení kolumbijského generála Rubena Alzateho. Norsku a Kubě se podařilo vyjednat podmínky k propuštění zajatců. V tomto období nakonec došlo k přerušení vyjednávání ze strany kolumbijské vlády a strany se v této fázi ocitly v cyklech re-eskalací a deeskalací. Po propuštění generála Alzata, se díky nátlaku veřejnosti FARC rozhodl vyhlásit neomezené jednostranné příměří, na oplátku

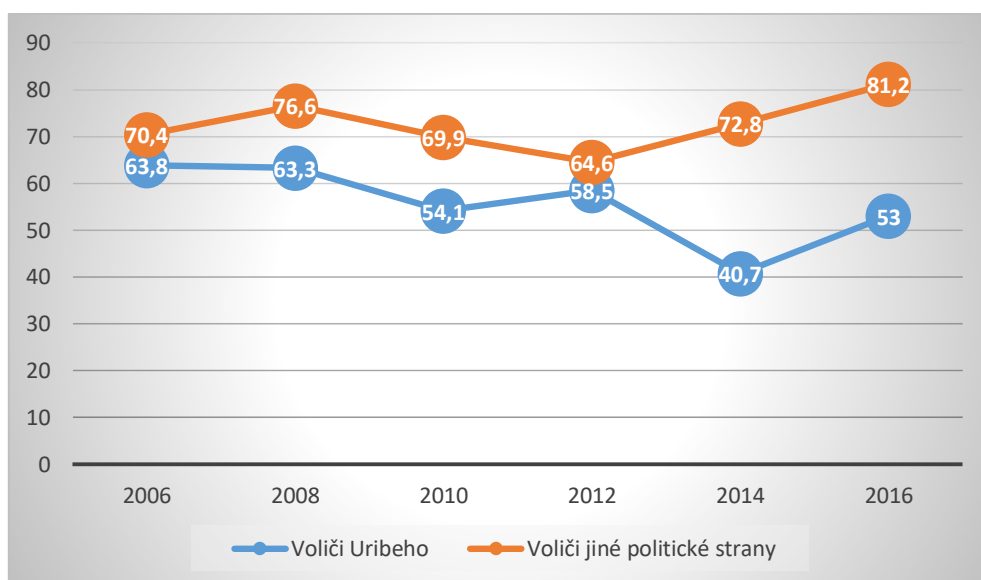
kolumbijská armáda upustila od náletů na povstalecké tábory. Právě kvůli jednostrannému příměří, které však netrvalo příliš dlouho, se optimismus Kolumbijců na konci roku 2014 zvýšil.

V dubnu 2015 došlo k usmrcení 26 členů FARC kolumbijskou vládou, v důsledku této akce vedení FARC odvolalo jednostranné příměří a vyjednání bylo opět přerušeno. (BBC 2020) V grafu můžeme vidět, že v dubnu 2015 se důvěra Kolumbijců v úspěšná mírová jednání propadla nejvíce za celé sledované období.

V druhé polovině roku 2015 FARC opět oznámil jednostranné příměří, v srpnu 2015 ho dokonce prodloužil na neurčitou dobu. Optimismus veřejnosti se opět zvýšil.

V březnu 2016, vydal prezident Santos ultimátum, že musí být dohoda podepsána do 23. března, pokud k tomu nedojde, bude to kolumbijská vláda chápat tak, že FARC není připraven na mír. K podepsání dohody v březnu nedošlo. Kolumbijský deník Semana označil tento incident za hlavní ránu pro důvěru Kolumbijců, (BBC 2020) což je opět viditelné i na poklesu důvěry v grafu.

Graf č. 3 Podpora mírových jednání v kontextu voličské podpory

Graf č. 3 sleduje vývoj podpory mírového vyjednávání podle politického tábora. Zda voliči Uribeho strany (Centro Democratico) podporují mírová jednání méně než voliči jiných politických stran. Opět v období 2006–2016, které zachycuje

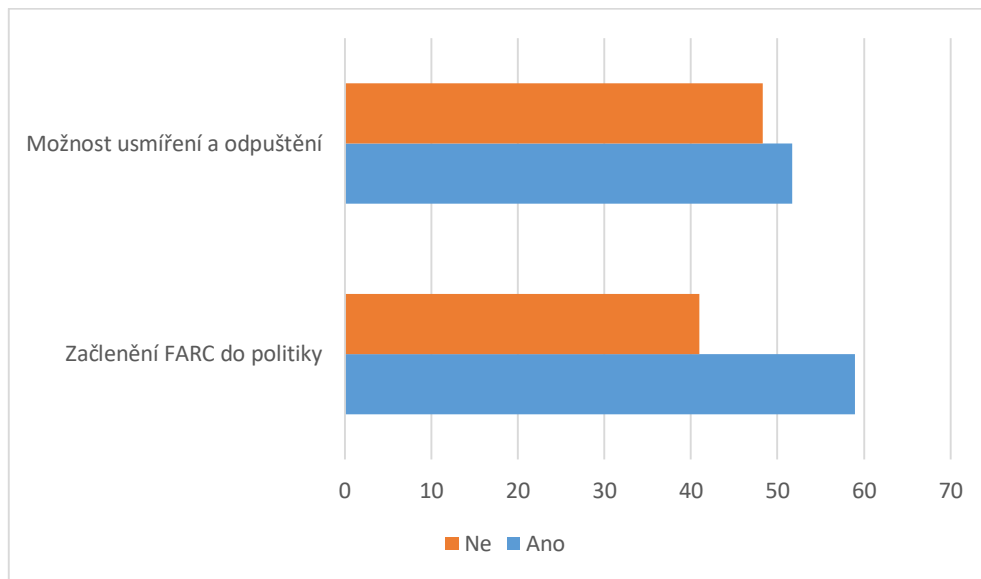
jak druhé funkční období, zároveň i průběh mírových jednání. Údaje jsou uváděny v procentech. Zdroj: LAPOP

Zřejmé je, že i podle grafu č. 1 většina Kolumbijců podporovala mírové řešení již od roku 2006, taková podpora se pohybovala okolo 60 % do roku 2010, kdy dosáhla svého minima a následně opět rostla až do roku 2016, kdy byly mírové dohody podepsány. Podle průzkumů prováděných LAPOP, u respondentů, kteří se ztotožnili s Uribeho stranou (Centro Democrático) bylo méně pravděpodobné, že podpoří proces vyjednávání.

Do roku 2010 byla podpora obou táborů poměrně vysoká. Do roku 2010 se totiž podpora Uribistů nesnížila pod 50 %, což je celkem vysoká podpora, i když byla samozřejmě nižší než podpora voličů ostatních politických stran. Do roku 2011 si byly názory obou politických táborů velmi blízké. V roce 2012 se však prezident Santos začal v mnoha ohledech distancovat od předešlé bezpečnostní strategie. Začal být smířlivější a partyzány charakterizoval jako spolehlivé a konstruktivní partnery se zájmem o vyjednávání. Od té doby podpora Uribistů klesala a v roce 2014 dosáhla její nejnižší úrovně. První zveřejnění sjednaného bodu mírové dohody bylo v roce 2013. Tento fakt naznačuje, že za pokles podpory mírových jednání Uribistů, nemůže zveřejňování jednotlivých sjednaných bodů mírové dohody, ale spíše postoj a vedená kampaň⁶⁷ proti mírovým jednáním politické elity.

⁶⁷ Kampaň mířená proti mírovým dohodám občas úmyslně zkreslovala některé body dohody za účelem mobilizace voličů např.: že demobilizovaní členové FARC by měli vyšší platy než většina dělníků; nebo že pokud bude dohoda schválena, čeká Kolumbii stejný osud jako Venezuelu; Uribe dokonce varoval, že dalším kolumbijským prezidentem by se mohl stát vůdce rebelů. (Segura, Mechoulan 2017: 22)

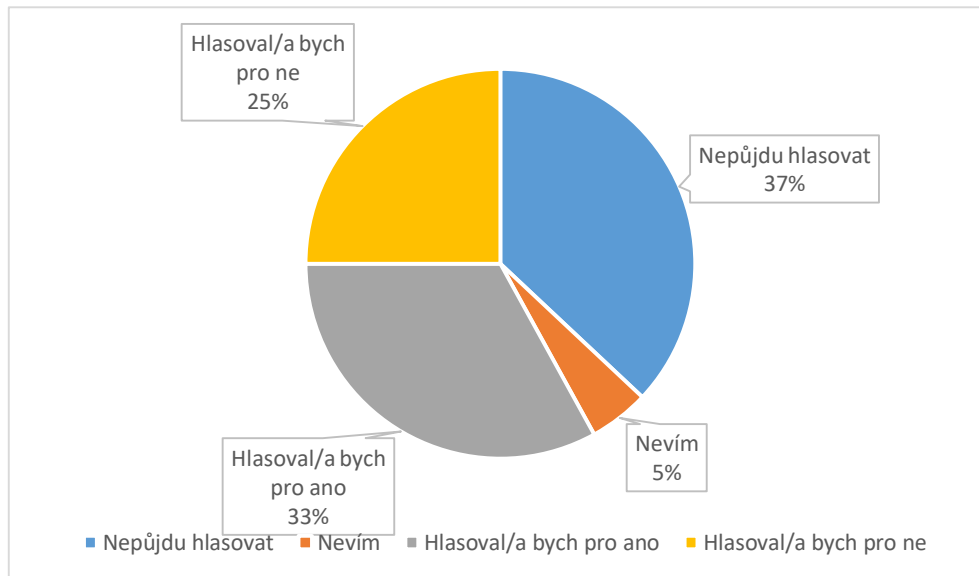
Graf č. 4 Podpora veřejnosti sjednaných bodů o začlenění FARC do politiky a smířením a odpuštěním s FARC v roce 2016

Graf č. 4 znázorňuje odpovědi respondentů na dvě zásadní otázky. Zda-li „souhlasí s reintegrací FARC do politiky“ a zda si myslí „že je možné odpuštění a usmíření s FARC“ v roce 2016, těsně před podepsáním mírové dohody. Údaje jsou uváděny v procentech. Zdroj: LAPOP

Tyto dvě otázky byly hlavními argumenty opozice a kritiků mírových dohod. Možná beztrčnost v případě spolupráce členů FARC při soudním procesu, se dle grafu setkala ještě s větším odporem než začlenění FARC do politiky. Mnoho Kolumbijců odmítalo odpustit zločiny spáchané FARC proti nim, protože si boje od začátku konfliktu vyžádala více než 260 000 obětí, tisíce pohřešovaných, sedm milionů uprchlíků, nehledě na to, že se země po celou dobu trvání občanské války potýkala se zvýšenou nezaměstnaností, špatnou ekonomickou situací, sociální nerovností a vysokou mírou korupce. (UCDP 2020) Z grafu je očividné, že otázka o transformaci FARC do politické strany se nesečkávala s takovým odporem veřejnosti, jako otázka o usmíření, ve které lze spatřovat velmi skeptický a polarizovaný přístup. A převážně kvůli tomuto bodu mírových dohod, nedovedlo referendum Kolumbii k ukončení konfliktu.

Graf č. 5 Předvolební průzkum referenda v roce 2016

Graf č. 5 znázorňuje předvolební průzkum referenda v roce 2016. Údaje jsou uváděny v procentech. Zdroj: IPSOS

I přesto, že již ve volebních průzkumech bylo zřejmé, že účast v referendu nebude nijak vysoká. Pro *Ano* bylo 33 % dotázaných pro *Ne* 25 %. Tento rozdíl je docela významný, a rozhodně tyto výsledky neodpovídaly výsledkům referenda. Proto je zřejmé, že průzkumy mohly uškodit výsledkům mírové dohody. S vědomím, že dohody podporují mnohem více Kolumbijců, než těch co nepodporují, necítili podporovatelé mírové dohody potřebu hlasovat a to zapříčinilo velmi nízkou účast veřejnosti, která byla 37 %. (Segura, Mechoula 2017: 32)

ZÁVĚR

Po čtyřech letech vyjednávání dokázala vláda společně s guerillou FARC vytvořit dohodu, která reagovala na revoluční nároky partyzánů i modernizační vize vlády a obě strany tak ukončily přes půl století trvající ozbrojený konflikt. A i přesto, že byla mírová dohoda v referendu v říjnu 2016 odmítnuta, jednalo se díky své struktuře o úspěšnou dohodu, kterou v listopadu schválil kolumbijský kongres.

Na začátku diplomové práce byly položeny dvě výzkumné otázky. Těmi byly: 1) jaké byly strukturální důvody úspěchu mírové dohody v roce 2016, které napomohly k ukončení konfliktu oproti neúspěšným mírovým jednáním z roku 2002 pod vedením Andrése Pastrany a 2) jakým způsobem hodnotilo mírová jednání a mírovou dohodu veřejné mínění?

K zodpovězení výzkumných otázek napomohla teorie řešení konfliktů, konkrétněji ukončování občanských válek a negociace. Prostor je v teoretické části věnován i projektům jako je Uppsala Conflict Data Program (UCDP), který byl pod vedením Petera Wallenesteena, což je významný autor zabývající se teorií řešení konfliktu a k této problematice přispěl nemalým podílem. Dále není opomenut ani projekt Peace Accords Matrix (PAM) vedený Notredamskou univerzitou, na kterém je dostupná oficiální mírová dohoda, ze které práce významně čerpala. Nejvíce přínosné však pro práci byly výzkumy pracovníků nezávislého norského institutu NOREF, ten zásadně přispíval k podpoře zprostředkování přímo v mírových procesech.

V analytické části je věnován prostor vzniku FARC, Uribeho a Santosově prezidentské administrativě, neboť rozdíly v přístupech k FARC těchto dvou posledních prezidentů, jsou zásadní pro chápání neúspěchu referenda a zároveň pro pochopení vyjádření podpory mírových jednání dle voličské podpory. V další části se práce věnuje jednotlivým bodům mírové dohody a problémům, se kterými se strany setkaly při jejich vyjednávání.

Důležitou částí pro zodpovězení první výzkumné otázky, je část, která se věnuje inovacím a strukturálním prvkům, které napomohly k úspěchu mírových jednání. Mírová dohoda byla projednávána již od února 2012 do srpna 2012 na

tajných rozhovorech mezi oběma stranami. Na základě získaných zkušeností z minulých neúspěšných kolumbijských mírových jednání z El Caguánu, předložily strany nově strukturovanou mírovou dohodu.

Hlavní inovační strukturální prvky mírové dohody a pravidla mírových jednání byly: po celou dobu mírových jednání docházelo k absenci oboustranného příměří. Vláda totiž chtěla dokázat veřejnosti i FARC svoji odhodlanost ukončit konflikt tím, že pokračovala v mírových jednáních i přes probíhající násilné konflikty. Dále strany po celou dobu mírových jednání dodržovaly pravidlo, že *nic není dohodnuto, dokud není vše dohodnuto*, toto pravidlo zajistilo flexibilitu v přizpůsobování se měnícím podmínkám v jednáních. Dále byl průběh mírových jednání na přání obou stran řízen převážně jimi samotnými, ale s jistou podporou externích aktérů, o které si byly obě strany vědomy, že byla nezbytná. V havanském procesu byly ručitelskými zeměmi Kuba a Norsko a regionální podporu zajišťovala Venezuela a Chile.

Zásadní inovační strukturální prvky mírové dohody byly: omezená agenda, která si oproti minulé agendě nekladla za cíl vyřešit kompletně všechny problémy způsobující konflikt, ale stanovila nejdůležitější cíl pro vyjednávání a tím bylo ukončení ozbrojeného konfliktu a odzbrojení FARC. Důležitým bodem bylo i začlenění obětí do jednání, který změnil dynamiku vyjednávání mezi vyjednávacími stranami. Kolumbijský proces umožnil účast obětí a žen, které se pomocí vybraných delegací mohly účastnit vyjednávání v Havaně. Další strukturální prvek, který ocenily i mezinárodní aktéři, bylo to, že již v průběhu mírových jednání, obě strany řešily fázi *po konfliktu*, tedy průběh implementace. Účast občanské společnosti, která mohla předkládat návrhy jednotlivých agend, byla také významná. Avšak konzultační charakter, který obě strany veřejnosti umožnily v rámci participace na mírovém procesu, se Kolumbijcům zdál nedostatečný i z důvodu toho, že jen zřídka spatřovali své návrhy, ve vyjednávacím procesu.

Dále bylo cílem práce zjistit, zda společnost mírová jednání podporovala. Což úzce souvisí i s druhou výzkumnou otázkou, která se snažila zjistit, jak se

promítala mírová jednání do veřejného mínění. V roce 2012, kdy byly započaty mírové rozhovory, společnost mírová jednání podporovala, ale i přesto, že vyjadřovala příznivý postoj, mnoho Kolumbijců projevovala i nejednotné názory. Průzkum z roku 2012 totiž uvedl, že 77% respondentů sice schvalovalo jednání, ale 72 % odmítalo účast bývalých partyzánů v politice a 68% odmítalo amnestii pro zločiny spáchané partyzány, zároveň i 65 % z nich odmítalo platit více daní na financování provádění mírové dohody. Tato názorová nejednotnost byla dosti klíčová, jak se později ukázalo v referendu.

Druhá výzkumná otázka, jak se mírová jednání promítala do veřejného mínění, byla zkoumána v poslední části práce, pomocí pěti grafů. Grafy reflektují, zda násilné akce páchané oběma stranami ovlivnily důvěru společnosti k úspěšným mírovým jednáním nebo zda se změnou v prezidentské administrativě, došlo ke změně preferencí společnosti v řešení konfliktu. Pozornost je věnována i podpoře mírových jednání na základě voličské podpory. Pro získání dat byla využita databáze LAPOP ve sledovaném období 2006–2016 , jež reflektuje administrativy posledních dvou prezidentů. Další grafy se věnují období 2012–2016, ve kterém probíhala mírová jednání, poslední dva grafy se soustředí jen na rok 2016, kdy probíhalo referendum. Zájem veřejnosti o mírová jednání, jako hlavní způsob řešení konfliktu s guerillami více, než použití vojenské síly, lze spatřovat už od roku 2006. V době prezidentsví Alvara Uribeho, který problémem s guerillami řešil ofenzivní strategií, tedy opačným přístupem, než veřejnost preferovala, byla podpora mírových jednání paradoxně vyšší, než v období prezidentsví Juana Manuela Santose, který v roce 2012 mírová jednání s FARC zahájil. Hlavní problém společnost spatřovala v absenci oboustranného příměří neboť, s rokem 2016, kdy došlo k odzbrojení FARC a vyhlášení příměří, se důvěra společnosti v úspěch mírových jednání opět zvýšila na původní vysoké hodnoty. V roce 2012, kdy došlo k nárůstu respondentů, kteří preferovali možnost obou řešení, veřejnost mírová jednání stále podporovala, ale jen dožadovala větší bezpečnost na území státu. Tato tvrzení potvrzují i fakta z druhého grafu, který se věnuje vývoji důvěry v úspěch mírových jednání. V letech kdy došlo k vyhlášení jednostranného příměří, se důvěra veřejnosti v jednání zvýšila, naopak v průběhu

násilných akcí a přerušení příměří ze strany FARC, například v dubnu 2015, se důvěra veřejnosti radikálně propadla.

Co se týče podpory mírových jednání podle voličské podpory. Překvapivé je, že až do roku 2012, kdy došlo ke změně přístupu prezidenta Santose ke guerille, byla podpora obou voličských táborů podobná. Podpora stoupců a voličů Uribeho dosahovala od roku 2006 do roku 2011 téměř 60 %. Vzhledem k tomu, že ke zveřejnění prvních sjednaných dohod, došlo až v roce 2013 a pokles podpory spatřujeme již v roce 2012, se změnou Santosova přístupu k FARC, lze konstatovat, že se voliči o podpoře mírové dohody rozhodovali převážně na základě postoje a kampaně politické elity. Postoje proti Santosově vládě byly od roku 2012 ze strany Uribeho velmi radikální, protože s příchozími mírovými jednáními byl i vedoucím kampaně proti mírové dohodě.

Dalším cílem práce bylo zjistit i důvod neúspěchu referenda. Kromě toho, že velká část společnosti odmítla důležité prvky dohody o účasti bývalých partyzánů v politice a zároveň i amnestii pro zločiny spáchané partyzány, jak lze vidět v grafu č. 5, byl další příčinou neúspěchu referenda i jeden ze sporných strukturálních prvků dohody. Tím bylo umístění mírových rozhovorů v Havaně. I přesto, že přemístění rozhovorů do Havany mělo pro vyjednávání velký přínos, protože to napomohlo procesu získat mezinárodní podporu a zároveň byly obě strany distancovány od každodenní přítomnosti války, veřejnosti tento krok nepřinesl takové výhody. Zeměpisná vzdálenost totiž znamenala nižší zapojení veřejnosti a občanské společnosti, než kdyby se jednání konala v Kolumbii. Dalším úskalím, které je však spatřováno spíše až v roce 2016, kdy se konalo referendum, bylo to, že kampaň na podporu úspěšného referenda, byla dle mnoha marketingových poradců nedostatečná. Kampaň pro *Ne*, kterou vedl převážně opoziční představitel vlády Alvaré Uribe, byla mnohem úspěšnější. Vládě společně s FARC se podařilo spíše přesvědčit mezinárodní aktéry než kolumbijskou společnost.

I přes politickou ránu, kdy Kolumbijci těsně odmítli mírovou dohodu v referendu, byla však mírová dohoda úspěšná v tom, že se jí poprvé v historii

podářilo dosáhnout dobrovolného odzbrojení FARC, ukončení konfliktu a zahájení následné transformace FARC do politické strany.

Získané poznatky práce, mohou napomocť dalšímu výzkumu, který se bude zabývat implementací sjednaných bodů mírové dohody a přístupu nynějšího prezidenta Ivana Duque, který v roce 2018 porazil levicového kandidáta Gustava Petra a mírovou dohodu dlouhodobě kritizoval. Samotnou dohodu už sice nemůže zrušit, může ale zablokovat její uvádění do praxe.

PRAMENY A LITERATURA

LITERATURA

Anderlini, Sanam Naraghi. 2006. „Peace Negotiations and Agreements.“ *Inclusive security, sustainable peace: A toolkit for advocacy and action*

Badran, Remzi. 2014. „Intrastate peace agreements and the durability of peace“.
Conflict Management and Peace Science, roč. 31, č. 2, str. 193-217

Battagliano, Jorge, Germán Lodola. 2013. „Negotiations and possible spoilers“.
The Norwegian Peacebuilding resources Centre. NOREF.

Beittel, June. 2015. „Peace talks in Colombia: Peace at Last?“ *Affairs Crisis Group's report*. č. 45. Dostupné na: <https://fas.org/sgp/crs/row/R42982.pdf> (5. 4. 2020)

Bláhová, Pavlína and Malvína Krausz Hladká. 2019. „Demobilizace kolumbijských gueril: Příklad FARC a ELN.“ *Vojenské rozhledy* 28. Dostupné na: vojenskerozhledy.cz (12. 6.2020)

Carranza-Franco, Francy. 2019. *Demobilisation and Reintegration in Colombia Building State and Citizenship*. Routledge.

Collier, Paul, Hoeffler, Anke a Mans Soderbom. 2001. *On the Duration of Civil War*. World Bank.

Derouen, K. Wallenstein, P. 2009. „The Duration of Civil War Peace Agreements.“
Conflict Management and Peace Science, č. 26, 367–387. Dostupné na: <https://doi.org/10.1177/0738894209106481>

Druhlák, Petr et al. 2008. *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.

Eichler, Jan. 2016. „Utrpení civilního obyvatelstva během občanské války v Kolumbii.“ *The science for population protection*, č.1. str. 1-10.

Fearon, D. James, Laitin, David. 2003. „Ethnicity, Insurgency, and Civil War.“ *American Political Science Review*, Vol. 97 no. 1, 75–90

Fortna, Virginia Page. 2004c. *Peace Time: Cease-Fire Agreements and the Durability of Peace*. Princeton: Princeton University Press.

Hartzel, C., Hoodie, M. 2001. „Stabilizing the peace after civil war: An investigation of some key variables“. *International organization* 55. č. 1. str. 183-208.

Herbolzheimer, Kristian. 2016. *Innovations in the Colombian peace proces. The Norwegian Peacebuilding Resource Centre. NOREF* Dostupné na: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/colombia%20peacebuilding.pdf>

Hoeffler, Anke. 2009. „On the Causes of Civil War“. *Oxford Handbook of the Economics of Peace and Conflict*.

Che Guevara. 1961. *Guerrilla Warfare*. Dostupné na: https://mltheory.files.wordpress.com/2017/06/che_guevara_guerrilla_warfare.pdf

Institute for integrated transitions. 2018. *The Colombian peace talks: practical lessons for egotiators worldwide*. Barcelona: IFIT

Isaacson, A. 2002. „Extending the War on Terrorism to Colombia: A Bad Idea Whose Time Has Come, Foreign Policy in Focus,

Jeong, Ho-Won. 2016. *International Negotiation: Process and Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.

Joshi, Madhaw, Erika Melander and Michael Quinn. 2017. „Sequencing the peace: How the order of peace agreement implementation can reduce the destabilizing effects of post-agreement elections“. *Journal of conflict resolution*. roč. 61, str. 4-28

Klíma, Jan. 2015. *Dějiny Latinské Ameriky: Vývoj oblasti, regionů a států*. Nakladatel: Lidové noviny

Leech, Garry M. 2011. *The FARC: the longest insurgency*. New York: Distributed in the USA exclusively by Palgrave Macmillan

Lutfy, Mohamed and Cris Toffolo. 2018. *Handbook of research on promoting peace through practice*. IGI global

Mareš, Miroslav. 2004. *Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii*. *Obrana a strategie* 4, č. 1.

Matanock, Aila and Miguel García – Sánchez. 2017. „The Colombian Paradox: Peace Processes, Elite Divisions & Popular plebiscites. *Daedalus Fall*. roč. 146, č. 4, str. 152–166

Meernik, James, Mauricio Uribe – López and DeMeritt Jacqueline. 2019. *As War Ends: What Colombia Can Tell Us About the Sustainability of Peace and Transitional Justice*. Cambridge university press

Muller, Tom. 2012. *Political Handbook of the world*. Booklist

Nylander, Dag, Rita Sandberg and Idun Tvedt. 2018. „Designing peace: The Colombian peace proces.“ *The Norwegian Peacebuilding Resource Centre. NOREF*.

Padilla, Carlos. 2012. *The FARC and Hugo Chavez is contemporary Venezuela a threat to Colombia?* California: Naval postgraduate school. Disertační práce

Pečínka, Pavel. 1998. *Od Guevary k zapatistům: přehled, složení a činnost guerillových hnutí Latinské Ameriky*. Brno: Doplněk

Perry, William. 2013. „Conflict Resolution in Colombia.“ *Perry Center Occasional Paper*, Center hemispheric defense.

Post, Jerrold. 2009. *The World's most threatening terrorist networks and criminal gangs*. New York: Palgrave

Renwick, Daniel. 2014. „FARC, ELN: Colombia's left wing guerrillas“. Council on foreign relations.

Ross, Michael. 2004. „What Do We Know about Natural Resources and Civil War?“ *Journal of Peace Research*, 41(3), str. 337–356. Dostupné na: <https://doi.org/10.1177/0022343304043773>

Segura, Renata. 2017. *Made in Havana: How Colombia and the FARC Decided to End the War*. Dostupné na: <https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/2017/02/IPI-Rpt-Made-in-Havana.pdf> (21. 6. 2020)

Schoen, Douglas and Rowan Michael. 2009. *The threat closer to home: Hugo Chavez and the war Against America*. eBook Kindle

Stedman, Stephen John. 2000. "Spoiler Problems in Peace Processes," *International Conflict Resolution After the Cold War*. Washington, DC: National Academies Press

Stedman John. 2001. „Implementing Peace Agreements in Civil Wars: Lessons and Recommendations for Policymakers“ *International Peace Academy*. CISAC. New York

Školník, Milan. 2020. „The role of discursive behavior in the Colombian conflict.“ *Vojenské rozhledy* 29, str. 102-115. Dostupné na: www.vojenskerozhledy.cz

Tokatlian, Juan Gabriel. 2015. „The Colombian peace proces: paradoxes and dilemmas.“ *The Norwegian Peacebuilding Resource Centre*. NOREF.

Tomeš, Jiří. 2008. *Ozbrojené konflikty po konci studené války: kritická kvantitativní analýza*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Fakulta sociální geografie a regionálního rozvoje.

Walter, Barbara. 1997. „The Critical Barrier to Civil War Settlement.“ *International Organization* 51, 335–364.

Walter, Barbara F. 2002b. *Committing to Peace: The Successful Settlement of Civil Wars*. Princeton: Princeton University Press.

Walter, Barbara F. 2004. „Does Conflict Beget Conflict? Explaining Recurring Civil War.“ *Journal of Peace Research* 41, roč. 3, str. 371–388.

Waisová, Šárka. 2005. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.

Wanis, Anthony. 2008. „Peace proceses, secret negotiation and public society“. A *Journal of Theory and Practice*. International negotiation č. 13 str. 1-9.

Wallensteen, Peter. 2015. *Understanding Conflict Resolution*. London: Sage Publications.

Zambrano, Liliana and Gómez, Filipe. 2013. „Participation of civil society in the Colombian peace proces“. *The Norwegian Peacebuilding Resource Centre. NOREF*.

Zartman, William. 2008. „Ripeness: the importance of timing in negotiation and conlift resolution.“ *E-International Relations*. Dostupné na: <https://www.e-ir.info/2008/12/20/ripeness-the-importance-of-timing-in-negotiation-and-conflict-resolution/> (14. 6. 2020)

Zavodníková, Naďa. 2009. „Nezastupitelný prezident Uribe.“ *Asociace pro mezinárodní otázky*.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Amnesty International. <https://www.amnesty.org>

BBC News. <http://www.bbc.com/news/>

Council of foreign relations. <https://www.cfr.org/>

Correlates of War. <http://www.correlatesofwar.org/>

IPSOS. <https://www.ipsos.com/en/ipsos-global-trends-latin-america-focus>

Justice For Colombia. <https://justiceforcolombia.org/>

LAPOP. <http://lapop.ccp.ucr.ac.cr/>

Oxford Analytica. <https://www.oxan.com/>

Peace Accords Matrix. <https://peaceaccords.nd.edu/barometer/colombia-reports>

Press tv. <http://www.presstv.com/>

Presidencia de la República Colombia. <http://wp.presidencia.gov.co/>

Reuters. <http://www.reuters.com/>

The New York Times. <http://www.nytimes.com/>

Uppsala Conflict Data Program. <http://www.pcr.uu.se/>